

313 መወደስ

ዘላሳነ ወርቅ (ለሌታ)

አለቦ በምድር ምልአተ ፍጥረት
 እንተ አይትዋረድ ሰብእ ክቡር በዘወለደ ፤
 እንዘ ወልደ ንጉሥ ውላቱ ገብረ መርጻዊ ዘክሕደ
 ክቡራነ አዝማዲሁ
 በቤተ አቡሁ እስመ ኮነ ባዕደ ፤
 ወድኅረ ዝንቱ አስተዋረደ
 አባሁ ንጉሠ እንተ የዐቢ ፈድፋደ ።
 ይትርፍሰ ነገረ ዝንቱ ከመ ተነግረ ገሃደ
 በልደተ ዮሐንስ ወንጌላዊ ዘካርያስ ተዋረደ ፤
 ወበልደቱ ለዮሴፍ ለናግደ ጸዊር ክቡደ
 ዘይትዌከፍ በሀገሩ ያዕቆብ ተአንገደ ።

ትርጉም

ፍጥረትን በተመላች ምድር
 የከበረ በወለደው የማይዋረድ ሰው የለም ፤
 የከበሩ ዘመዶችን የካደ ገብረ ክርስቶስ
 የንጉስ ልጅ ሲሆን
 በአባቱ ቤት ባእድን ሆኗልና ፤
 ከዚህ በሁዋላም እጅግ
 የገነነ ንጉስ አባቱን አዋርዷልና ።
 የዚህስ ነገር እንደተነገረ ይቅርና
 በወንጌላዊ የሀገስ ልደት ዘካርያስ ተዋረደ ፤
 በዮሴፍም መወለድ ከባድን የመሸከም እንግዶችን
 በአገሩ የሚቀበል ያእቆብ እንግዳ ሆነ ።

ምስጢር

ገብረ ክርስቶስ በገዛ ፈቃዱ የንጉስ አባቱን ቤት ትቶ በመ
 ሄዱ መግተኛ መሆኑንና ያእቆብ በችግር መሰደዱን ፣ ዘካርያስም
 በልጁ በየሀገስ ምክንያት አንገቱን በሰይፍ መቆረጡን በማስረዳት
 በሰው ልጆች ላይ የሚሆነውን የማጣትንና የማግኘትን ፍርርቅ የሚ
 ያላይ ምስጢር በቅኔው ተመስጥርበታል ።

314 መወደስ

ዘላካ ወልድ (መምህር)

አኮ ቀሊል ለዘይጸውር
 እብነ አድማስ ረኃብ እንተ ይሰብር ከሣደ ፤
 ወከመ ኢቀሊል ለጾር አጠየቀነ ገሃደ
 ኤልያስ ሐመልማለ ከርሁ በረኃብ ዘነደ ፤
 አድባረ ብካይ አመ ያደ
 እስመ በዐይኑ ነጻረ እንተ ብእሲት እደ ።
 ረኃብሂ ሐዲነ ከርሥ እመ ኢኮነ ክቡደ
 ለፈርዖን ጸላኢሁ በከተማ በትሩ እምኢሰገደ ፤
 ወእምሀገሩ ከነፃን እምኢተሰደ
 ያዕቆብ በሀገሩ ብዙኃ ዘለመደ ።

ትርጉም

አንገትን የሚሰብር የአድማስ
 ድንጋይ /ራብ ለሚሸከመው ቀላል አይደለም ፤
 ሆዱ/ ቅጠል በራብ /እሳት የነደደ ኤልያስም
 ለሸክም ቀላል እንዳይደለ በግልፅ አስረዳን ፤
 የልቅሶ ተራራዎችን በዞረ ጊዜ
 የሴትን እጅ በአይኑ አይቷልና ።
 ራብ/ የሆድ ብረትም ከባድን ባይሆን ኖሮ

ለጠላቱ ፈርሶን በበትሩ ጫፍ ባልሰገደ ነበርና ፤
በአገሩ ብዙን የለመደ ያእቆብም
ከአገሩ ከነሉን ባልተሰደደ ነበርና ።

ም ስ ጢ ር

የድንጋይ ሸክም አንገትን እንደሚጫነው (እንደሚከብደው)
ሁሉ ራብ እንገትን ያሰደፋል ። ቅጠልም በእሳት እንደሚቃጠል የኤ
ልያሰም ሆድ በራብ ተሞረሞረ ። ተራራዎችንም እንደመዞር ኤል
ያሰ ተርቦ ልቅሶን አበዛ ፤ በአይነም የሴትዮቱን ስጦታ ከጀለ ።
ድንጋይንም ከክብደቱ የተነሳ ብርቱ ሰው እንኳ ሊሸከመው እን
ማይችል ያእቆብ ከራብ ፅናት የተነሳ ወደግብፅ ተሰደደ ፤ ለፈርሶንም
ተገዛ ማለት በቅኔው ተመስጥሯል ።

315 ዋዜማ

ዘገባ (አለቃ)

በይነ ምንት ኢተሐዘባ
ለእግዚእጎረያ ንጽሕት ልብ ጸጋዘአብ አሐዱ ፤
ገጸ ሰብእ ወገጸ መልአክ እስመ ነሥአ ወልዱ ፤
ግብረ ተሐዝቦሰ ይግበር በከመ ኤፍራም ዘመዱ
መላእክተ ሰማይ ምድረ ማእዜ ወረዱ ፤
ወማእዜ ሕገ ሰብእ ለመዱ ፤

ት ር ጉ ም

የአንድ ፀጋዘአብ ልብ
እግዚእሀረያን ለምን አልጠረጠራትም ፤
ልጁ የመላእክትንና የሰውን ሬት ይዟልና ፤
ግን እንደ ኤፍራም ዘመዱ ይጠራጠር ዘንድ
የሰማይ መላእክት ወደምድር መቼ ወረዱ ፤
የሰውንስ ህግ መቼ ለመዱ ፤

ም ስ ጢ ር

አንዳንድ የዋህ ወንድ ሚስቱ ሌላውን ወንድ አስመሰላ ብት
ወልድም አይጠራጠርም ። እንዲሁም ፀጋዘአብ የተባለው የአቡነ
ተክለ ሃይማኖት አባት ልጁ ተክለ ሃይማኖት እንደ መላእክት ከንፈ
ፀጋ (የፀጋ ክንፍ) ቢኖራቸውም ሚስቱ እግዚእሀረያን አልጠረ
ጠራትም ማለት በቅኔው ተመስጥሯል ።

316 መወድስ

ዘተክለ ጽዮን (አለቃ)

ሚ ይበዝኅ ጎዘነ እምየ
እምጎዘነ ያዕቆብ አብ ወጎዘነ ዳዊት አሐዱ ፤
እመኒ ትካት ባሕረ ሰቆቃው ወረዱ
ያዕቆብ እምጣነ ረከበ ልብሰ የሴፍ ወልዱ ፤
ወርእስ ወልዱ አቤሴሎም
ዳዊት ርእየ ቅቡፀ ሰቆቃው ናርዱ ።
ለእምየሰ ሶብ ጎለፍት ዜና ሞትየ ወሰዱ
ዜና ሕይወትየ ለጠይቆ እንዘ ጎቤሆሙ ታንቀዕዱ
እፎኑ እምየ ባሕረ ሰቆቃው ተዕዱ ፤
ልብሰየ ወርእስየ እምጣነ ላቲ ኢይትገህዱ ።

ት ር ጉ ም

ከአባት ያእቆብ አዘንና
ከአንዱ ዳዊት አዘን የእናቴ አዘን ምን ይበዛ ፤
ምንም ቀድሞ ባህር/ ልቅሶን ቢወርዱ
ያእቆብ የልጁ የሴፍ ልብሰን አግኝቷልና ፤
ሰቆቃው/ ሽቱን የተቀባ
ዳዊትም የልጁ አቤሴሎምን ራስ አይቷልና ።

ግን የሀይወቴን ወሬ ለመጠየቅ ወደነርሱ ስታንጋጥጥ መንገዶች የሞቴን ወሬ (መርዶ) ለእናቴ በወሰዱ ጊዜ እናቴ እንዴት ብላ ባሀር/ልቅሶን ትሻገር ይሆን! ልብሴና ራሴ አይገለጡላትምና (አይታይዋትምና) =

ም ስ ጢ ር

ያእቆብ በልጁ በየሴፍ መጥፋት ዳዊትም በልጁ በአቤ ሴሎም ሞት ቢያዝኑና ቢያለቅሱ፣ ያእቆብ የየሴፍ ልብስን በማግኘቱ ዳዊትም የአቤሴሎምን ራስ በማየቱ ልጆቻችን እንዴት ሆነው ይሆን? በማለት ከመጨነቅ አረፉ =

የዚህ ቅኔ ባለቤት የአለቃ ተክለ ፅዮን እናት ግን አለቃ ተክለ ፅዮን ወደውጭ አገር ሄደው በዚያው ስለሞቱና አንድ የሆነ ማስታወሻ እንኳን ስላልተላከላቸው፣ አዘናቸውና ልቅሷቸው ከያእቆብና ከዳዊት አዘንና ልቅሶ የበለጠ ከመሆኑም በላይ ፀፀቱ እስከ እለተ ሞታቸው ድረስ የማያቋርጥ መሆኑን ባለቅኔው በቅኔያቸው ምስ ጢር ገልጠዋል =

317 መወደስ

ዘጳያ (አባ፣ ዘአዘዞ)

መካነ ሰብዐቱ ሀብታት ደብረ ሊባኖስ
ዘውስቴትኪ ይምፅዝ ተክለ ሃይማኖት ናርዱ!
ዓለመ መንኖ ዓለመ መንክራትኪ ይዑዱ
ውሉዳ ለጢሮስ ቀናእያን
እለ እምትካት ሐሜተ ለመዱ
ላእሌኪ ተካየዱ
ንዋያተኪ ይንሥኡ ወጥሪተኪ ይሂዱ =
ባሕቱ ሰዓተ ፀብፅ ቅድመ ወልድኪ አሐዱ

አሐደ ኢይዘውኑ ባሕረ ተጋብእ አመ ነገዱ ፤
ለመጽሐፍኔ ቀላይ ዘባሕረ ትርጓሜ ሞገዱ
ይቀውሙ ውስተ ጽንፋ ወውስተ ፅመቱ ኢይወርዱ =

ት ር ጉ ም

ሽቱ/ ተክለ ሃይማኖት በውስጥሽ የሚሸት የሰባት ሀብተች ቦታ ደብረ ሊባኖስ ፤
አድናቆትሽ አለምን የመናቅ አለምን ይዞሩ ዘንድ ከግንት አሜትን የለመዱ
ቀናተኞች የጢሮስ ልጆች በአንቺ ላይ ቃል ኪዳን ተጋቡ
ገንዘቦችሽን ይወስዱ ዘንድ ጥሪትሽንም ይቀሙ ዘንድ =
ነገር ግን በጠብ ሰአት በአንድ ልጅሽ ፊት ወደ ባሀር/መሰብሰብ በሄዱ ጊዜ አንድ አይሆኑም ፤ የትርጓሜ ቃል አሟራቱ በሆነ ወንዝ/ መፅሀፍ ዳርም ይቆማሉ ወደ ጥልቀቱ አይወርዱም እንጂ =

ም ስ ጢ ር

ሽቱ በብልቃጡ ውስጥ እንደሚሸት ሁሉ ተክለሃይማኖት በደብረ ሊባኖስ ይከበራሉ = የተቻላቸውም አዋቂዎች አለምን እንደሚዞሩ በደብረ ሊባኖስ አለምን የመናቅ አድናቆቶች አሉ =
አሜተኞችም እገሌ እንደዚህ ነው እገሌትም እንዲህ ናት በማለት የሰውን ክብር እንደሚገፉ ፣ የሃይማኖት ተቃራኒዎች የጢሮስ ልጆች ስምሽን ሊያጠፉና ክብርሽን ሊያዋርዱ በቅናት ተነሱባቸው =

ግን « ሌባ ላመሉ ዳቦ ይልሳል » እንዲሉ አሜተኛ ለልማዱ ቢያማም ምንም ለማድረግ እንደማይችል እነዚህም አይመክ

ቱም ። ዋና የማያውቅ ሰው በወንዝ አጠገብ ቆሞ ዳር ለዳር እንደሚ
ያገቡግብና ወደባህሩ ጥልቅ እንደማይገባ ሁሉ ፣ በመሰብሰብ ቢመ
ክሩም የመፅሀፉን ቃል ንባቡን እንጂ ውስጠ ምስጢሩን አያውቁ
ትምና ይረታሉ ማለት በቅኔው ተመስጥርበታል ።

318 መወድስ

ዘኪያስ ወልድ (አለቃ)

ማሕፀን ድንግል ሐዳስ አስተወረዮሙ
ለባሕርየ ሥጋ ቁሪር ወለባሕርየ ቃል ነዳዲ ፣
እንዝ ሥጋ አዳም ይብዕል ወእንዝ ቃለ አብ ይነዲ
ሶበ ደምፀ ወተሰምዐ
ቃለ ሰማያዊ ንብርኤል ዐዋዲ ።
ወአልቦ እንበለ ወልድ
ፍዳ አረጋዊ አዳም ዘያገብእ ወይፈዲ ።
ኢንለፈሂ ወኢፈለሰ በአሠረ ተውላጥ ነጋዲ
ተሰምዮተ አብ መንገለ ወልድ ወተሰምዮተ ወልድ ኅበ
ወላዲ ፤
ወእምህላዌ አብ ወወልድ ዘአይቀርብ ሀያዲ
አልቦ ዘይቀድም ወአልቦ ዘይጉነዲ ።

ትርጉም

የሰማያዊው ንብርኤል ዘዋሪ ቃል
ከደመና በተሰማ ጊዜ የአዳም ስጋ ሲበለፅግና
የአብ ቃል ሲቸገር ፣ የድንግል ማህፀን
ቀዝቃዛ የስጋ ባህርይንና
ነዳጅ የቃል ባህርይን አስተካክላቸው ።
ነገር ግን ከወልድ በቀር
የአረጋዊ አዳም ብድርን የሚመልስና የሚከፍል የለም።

በለውጥ/ ነጋዲ ፈለግም አብ መባል
ወደ ወልድ ፣ ወልድ መባልም ወደ አብ ፈለሰ አላለፈም፤
ቀማኛ ከማይቀርበው ከአብና ከወልድ ህልውናም
የሚቀድም የለም ፣ የሚዘገይም የለም ።

ም ሰ ጢር

እውነተኛ ዳኛ ድሀውንና ባለፀጋውን እንደሚያስተካክላቸው
የድንግል ግርያም ማህፀን የቃልን ባህርይ ከስጋው ባህርይ ጋር
አዋሃደው ፣ የእውነተኛውን ዳኛ ፍርድንም ወሸን (ጎሽ) እያለ የሚ
ያመሰግን ሰው ቃል እንደሚሰማ ቅዱስ ንብርኤል ግርያምን
በቃሉ አበሰራት ።

ደግሞ ደግ ልጅ የአባቱን እዳ ጨርሶ ይከፍላል ። እንዲሁም
አዳም ህግን ጥሶ በፈፀመው በደል እግዚአብሄር ወልድ በለበሰው
ስጋ በመስቀል ተሰቅሎ ካሰለት ፣ ሲክስም እርዳታ ለማግኘት
ወደዘመድና ወደወዳጅ እንዳልሄደ አብ በወልድ ስም አይጠራም ፣
ወልድም በአብ ስም አይጠራም ።

ሁለት ወንድማማቾችም ተጠባብቀው ጎን ለጎን እንደሚሄዱ
ሁሉ አብ ከወልድ አይቀድምም ወልድም ከአብ አያንሰም ይላሉ
ባለቅኔው ።

319 ዘይእዚ

ዘኪያስ ወልድ (መምህር)

ክርስቶስ መካሕ እምድገረ ንፀበ
በፈለገ ወይን ግዮን ልብሰ አቡሁ ይሁዳ ፣
አጻዕደወ ልብሰ ላዕለ ታቦር
በፀሐይ ልብሰ ወላዲቱ ዘጉበሩ እንግዳ ፣
ወብዕለ ባሕርዩ አርአየ በወርጎ ንደቱ ማጎተመ ፍዳ

ቀይሕ ፈረስ ልብስ ከለጫዳ
ወካልእ ልብስ ፈረስ ታቦር ጸዕዳ
ቀይሕ ፈረስ ልብስ ከለጫዳ ።

ትርጉም

ተመኪ ክርስቶስ በወይን ወንዝ
ግዮን የአባቱ/ይሁዳ ልብስን ካጠበቀ ብሁዋላ፣
አይነቱ እንግዳ በሆነ
በእናቱ ልብስ ፀሀይ በታቦር ልብስን አነጣ ፤
ቀይ ፈረስ / የከለጫዳ ልብስና ሌላ ነጭ የታቦር ፈረስ/
ልብስም
የፍዳ መጨረሻ በሆነ በችግሩ ወራት
የባህርዩን ብልፅግና (ክብሩን) አላየ ።
የፍዳ መጨረሻ በሆነ በችግሩ ወራት

ምስጢር

ልብስ አጣቢ ልጅ በወንዝ ውሃ አጥቦ ያነጣውን ያባቱን ልብስ
በፀሀይ እንደሚያደርጉ ክርስቶስ ከይሁዳ ወገን (ከግርግር) ሰብአዊ
ባህርይን ባህርይ አድርጎ በነሳው (በወሰደው) ስጋ በደብረ ታቦር
የመለኮቱን ባህርይ ገለጠበት ። የሀብታም ሰው ብልፅግናም በፈረ
ሱና በበቅሎው እንደሚታወቅ ክርስቶስም «በሰውነቱ ቀይ በመ
ለኮቱ ነጭ» መባሉ ትህትናውንና ክብሩን ይገልጣሉ በማለት ባለ
ቅኔው የክርስቶስን አምላካነት በቅኔያቸው ምስጢር ያስረዳሉ ።

320 ግእዝ ጉባኤ ቃና

ይቤ የሐንስ መምህረ ብዙኃን ውሉድ
አካብሮ ሰንበት ሰይፍ በአንብሮ እግር ወለድ ።

ትርጉም

ብዙ የሆኑ ልጆች መምህር የሀንስ
ሰይፍ/ ሰንበትን ማክበር እጅንና እግርን በማሳረፍ ነው
አለ ።

ምስጢር

የልጆች መምህር ሲመክር « ሰንበትን ማክበር እጅንና እግ
ርን በማሳረፍ ነው » ይላል ፤ እንዲሁም ክርስቶስን ያጠመቀ የሀ
ንስ አንገቱን በሰይፍ ሲቆረጥ ራሱ በከንፍ ወደላይ ወጣ ፤ ከአን
ገቱ በታች ያለ አካሉ እጆቹና እግሮቹ በመሬት ወደቁ ማለት በቅ
ኔው ተመስጥሯል ።

321 ሥላሴ

ዘካርያ (ተሰገበዝ)

ሱርስተ ወዕብራይስጦ
ኢትትናገር ላእክ ልብስ ባሕታዊ
መኑ ከልክስ ለነቢብ ሰብዓ በፍቅድ
እስመ አንተ ሥርግወ ዘመሴ ወእርን ኤፋድ ።
ቶማስ መምህር ዘንብሉ እምነ አእላፍ ውሉድ
በከፍፍሪሁ ጽጌ በረድ
ነበባ የውጣ በማእከል ፀውድ ፤
ወዳግመ ተርጉማ ለዮድ ።

ትርጉም

የባህታዊ ልብስ መልክተኛ
ሰባን (ቋንቋ) በቁጥር ለመናገር
ሱርስትና እብራይስጥን እንዳትናገር ማን ከሐከላህ?

የሙሴንና የአሮንን የክህነት ልብስ የተሸለምህ ነህና ።
ከእነላፍ (ከብዙዎች) ምርጥ የምንለው መምህር ቶማስ ግን
የበረዶ አበባ በሆኑ ክንፈሮቹ
የውጣን በአደባባይ መካከል ተናገረ ።
ዮድንም ዳግመኛ ተረጎማት ።

ም ስ ጢ ር

ከጌታ ልብስን የተሸለመ መልእክተኛ ሸላሚውን አመሰግኖ
ሲወጣ የቅርብ ጓደኛው የቀረ ነገር እያስታወሰ «ለምን እንደዚህ
ሳትል ቀረህ?» ይለዋል ። እንዲሁም የተክለ ሃይማኖት ልብስ እን
ደለባሹ ሃድቅ ከአመሰግነ ዘንድ ፣ ከሆነ አይቀር ሰባ ሁለት ቋን
ቋን እንደሀዋርያት ሊናገር በቻለ ነበር ። የእነአሮን ልብሰም የሚ
ንሺሺ ድምፅ ያለው ሻሁራ ያለበት እንደነበረ የተክለ ሃይማኖት
ልብስ ቅዱስ ቅዱስ... የሚል ድምፅ አሰማ ይላሉ ባለቅኔው ።

ደግሞ አንድ መምህር እያነበበ እንደሚተረጉም ቶማስ የውጣ
ንና ዮድን አነበበና ተረጎመ ማለት ፣ የግሪክ ፊደል የውጣ ቅፅ
ልና እዝል የሌለባት ወጥ እንደሆነችና የእብራይስጥ ፊደል ዮድም
አንድ ወጥ እንደ ሆነች እርሱም ሀዋሳቱን ሁሉ በከሀዲዎች ሰይፍ
ተቆርጦ ምልምል ግንዱን ቀረ ማለት በቅኔው ተመስጥሯል ።

322 መወድስ

አልቦ ዘመድ ጊዜ ተዋርዶ
ወይከውን ባዕደ ጊዜ ተዋርዶ ዘመድ ፣
እመስ ይትሌዐል በንብረተ ሥጋ ማዕድ
ጥቀ ዘመድ ወጥቀ ነገድ
ባዕድ ይዘመድ
እምነበ አልቦ ነገድ ወእምነበ አልቦ ትውልድ ።
ሶበሂ ተሰአልም ለሐዋርያ አይሁድ

ገደገ ፈጣሪሁ ወቆመ ምስለ ባዕድ ፤
ዘመድስ የሐንስ ወልደ ነጉድጓድ
እስመ ኢተፈልጠ ምስለ እሙ እስከ መቃብረ ይወርድ ።

ት ር ጉ ም

በመዋረድ ጊዜ ዘመድ የለም ፣
ዘመድም በመዋረድ ጊዜ ባእድን ይሆናል ፤
የሱጋ ንብረት በሆነ ማእድ ከፍ ባለ ጊዜ ግን
እንኳን ዘመድ ፣ እንኳን ወገንና
ነገድ ከሌለበትና
ትውልድ ከሌለበት መጥቶ ባእድ ይዘመዳል ።
አይሁድም ሀዋርያን (ኢፕሮስን) በጠየቁት ጊዜ
ፈጣሪውን ተወና ከባእድ ጋር ቆመ ፤
ዘመድስ የሆነስ ወልደ ነጉድጓድ ነው
ወደ መቃብር እስኪወርድ ድረስ ከእናቱ ጋር አልተለ
የምና ።

ም ስ ጢ ር

ሸላ በአፈራ ጊዜ ወፎች በቅርንጫፎቹ ፣ ህፃናትም በስሩ
እንደሚሰበሰቡ ሁሉ አንድ ሰው ሀብት ባገኘና በተሾመ ጊዜ ዘመዱ
ባእዱ አፋሽ አንገባሹ ሁሉ ያገለግለዋል ፤ እጅብ እጅብ ያደርገዋል ።
በተሻረና በደኸየ ጊዜ ግን እንኳን ባእዱ ዘመዱ ይርቀዋል ። እንደዚ
ሁም ሁሉ ክርስቶስ አርብ ሊሰቀል ሀሙስ ማታ ተይዞ ሳለ ፣ ተማ
ሪው ኢፕሮስ « ኢየሱስን ታውቀዋለህን? » ተብሎ ቢጠየቅ አላ
ውቀውም ብሎ መምህሩን ካደና ከአይሁድ ሰዎች ጋር እሳቱን
ይዋቅ ጀመር ።

አንዳንድ መንፈስ ጠንካራ ወዳጅ ግን በማግኘቱና በደ
ስታው ጊዜ የተጠጋውን ወዳጁን በችግሩና በመከራውም ጊዜ አይለ
የውም ። የሆነስ ወልደ ነጉድጓድም ቀድሞ በባለሟልነት በክርስቶስ
አጠገብ እንደተቀመጠ በመስቀልም ስር ሳይለየው ዋለ የክርስቶስንም
እናቱን በአደራ ቃል ተቀበለ ማለት በቅኔው ተመስጥሮበታል ።

323 መወደስ

ዘሉግሉ (ገብረ አድ)

ሆሳዕና ዳዊት ወወለ ውስተ ቤተ መርዓ
 እንዘ በአእባን ገለይት ስብሐታቲሁ ያስተዋድድ
 በጊዜ ቅዳሴ ግእረር ለእመ ይነውም አብድ፤
 ወገኖትዎ ግዕዳቲሆሙ በጎብዕት እድ-፤
 እስመ ኢተኅርዩ ለግዕድ
 ሕዝበ ምናሴ ወኤፍሬም ውስተ ቤተ ዳዊት ዘይትፈቀድ ።
 ባሕቱ እመ ገፍትዎ ግዕድ ዕልዋን አይሁድ
 ኢተከልዑ እእዱግ ውስተ ቤተ ምስካል ወምስጋድ፤
 አሣዕነ አእጋር ጥቀ እምአእጋር ሙሴ ፀግድ
 እንዘ ክሉአን በደብረ ሲና መካነ መብረቅ ወነጉድጓድ ።

ትርጉም

በምስጋና /አዝመራ ጊዜ ሰነፍ ቤተኛ
 የዳዊት ሆሳእና በሙሽራ ቤት ውስጥ
 በዘፋኞች /ድንጋዮች ምስጋናዎቹን እያስግግ ዋለ፤
 በተደበቀች እጅም ድርድራቸውን ገለበጠ፤
 የምናሴና የኤፍሬም ወገኖች
 በግደደድ በዳዊት ቤት ውስጥ ለግእድ አልተመረጡምና።
 ነገር ግን የወንጀለኞች አይሁድ ግእድን ቢገለብጥ
 የእገርቹ ጫግዎች እንኳን የሙብረቅና የነጎድጓድ ቦታ
 በሆነ በደብረ ሲና ከአገልጋይ ሙሴ እገርች የተከለከሉ
 ሲሆኑ እሆኖች በመለመኛና በመስገጃ ቤት ውስጥ አልተ
 ከለኩም ።

ምስጢር

ሙሽራ ጫግላው ውስጥ በዘፋኞች ሚዚዎቹ እየተመሰገነ ሲደ
 ስት ዘፈን የግያውቀው ዝም ይላል ። እንዲሁም የዳዊት ሆሳእና
 የተባለ ክርስቶስን የተፈጥሮ እውቀት የሌላቸው ድንጋዮች ሲያመሰግ
 ኑት የተፈጥሮ እውቀት ያላቸው አይሁድ በዝምታ ድንጋይ ሆኑ ።
 ደግሞ ልጆች እንጂ ሽግግሌዎችና ባልቴቶች ወደ ሙሽሮቹ ጫግላ
 ለመግባት እንደማይረኝጡ የአይሁድ የሸቀጣቸው ድርድር ሲመነ
 ቃቀርና እነርሱም ከመቅደስ ቦታ ሲባረሩ ሆሳእና (ክርስቶስ)የተቀ
 መጠባቸው አሁኖች ወደቤተ መቅደስ ገቡ ። ለልግዱም ያገቡት ጎልማ
 ሶች እንኳን ቢሆኑ ወደ ጫግላ ቤት መግባት እንደሚያፍሩ፤
 ሙሴ በደብረ ሲና ወደ እሳቱና ነበልባሉ ከእነጫግው በቀረበ ጊዜ
 የእግሩ ጫግዎች እንዲወልቁ ተደረገ ግለት በቅኔው ተመስጥሯል ።

324 መወደስ

ዘብሸት (ቴስ ገበነ፣ ዘብሸና)

ግርዖም እነ እንተ እዚከሮ
 ለመከራኪ ኤርምያስ ዘተረሰዐ በጎበ አብድ፤
 አምጣነ በጽሐኒ ሌተ በብሔረ ባዕድ
 ለኪ ዘበጽሐኪ
 ብዝኅ ጸዊሮቱ ለጎዑስ ወልድ፤
 ወእድባረ ገዳም አወውድ
 እንዘ አጎሥሥ ከግኪ ሲሳየ ዕለት ዋሕድ ።
 እቅዳሕሂ ግዮ አንብዕ በዘዚአኪ ልግድ
 ልሕዙተ ረጎብ ጸዊርዮ ዕመቀ ኮርዳናስ እወርድ፤
 ወቀሪቦትዮ ፈርሁ መባልዕተ ሥጋ አዝግድ፤
 ለዘየአምሩኒ መባልዕት እስመ ኮንኩ ከመ ነግድ ።

ማርያም! በሰነፍ ዘንድ
 የተረሳ መከራሽ / ኤርምያስን የማሰበው ነኝ (አስበዋለሁ) =
 ለአንች የደረሰሽ ትንሽ ልጅን
 የመሸከም ብዛት
 ለእኔም በባእድ አገር ደርሶኛልና!
 እንደአንቺም የአንድ
 ቀን ምግብን እየፈለግሁ የደን ተራሮችን እዘር ነበርና =
 በአንቺ ልማድም እንባ/ውሃን እቀዳ ዘንድ
 ራብ / ገንቦን ተሸክሜ ወደ ዮርዳኖስ ጥልቀት እወርዳ
 ለሁ፤

የሰጋ መብሎች / ዘመዶችም መቅረቤን ፈሩ፤
 ለሚያውቁኝ መብሎች እንደ እንግዳ ሆኛለሁና =

ምስጢር

«ያለብሽ አለብኝ አዘንን የፈተነ (የቀመሰ) አዘንን ያውቃል»
 እንዲሉ፡ ባለቅኔው እንደ ቅድስት ማርያም ከአንዱ ወደሌላው
 በመሰደድ በመራባቸውና በመጠማታቸው አንገር የማርያምን
 መጉላላትና መስቃየት አስታውሰዋል = ውሃን ለመቅዳት ገንቦ ተሸ
 ክሞ ወደ ወንዝ እንደመውረድም ከመራብ የተነሳ ባለቅኔው እንባ
 ቸውን እሻጎናጉደዋል (ዱብ ዱብ አድርገዋል) = ተስህቦ
 (ወረርሽኝ) የያዘውንም ሰው ዘመዶቹ ለመቅረብ እንደሚፈሩት
 ቀድሞ የለመዱት መብል መጠጥ በችግራቸው ጊዜ አልተገኘላቸውም =

ነቢዩ ኤርምያስም በኩስ ጓድጓድ ተጥሎ ሳለ የሚያስታውሰው
 እንደታጣ የማርያምን መራብና መጠማት በሰደቷ ወቅት ያወቀላት
 የለም በማለት ቅኔው ተመስጥሯል =

ዘመናዊት (ቱሳ ገበየ ፡ ዘብቸና)

ግፉዕ ዐይንኪ በርተሎሜዎስ
 ውስተ ባሕር ወደቀ በዘለረታዊ ልማድ ፡
 አምጣነ ኅየሉ ብኪ ብካያትኪ አይሁድ =
 ውገልቀ በከዊን ማይ ዐይንኪ በረድ ፡
 በላዕለ ሰልሞን ዐውደ ግብጽ
 አኮነ ውኦቱ ኢየሮርፍ ለወሪድ =
 ዳዊትሂ ጽንዑ ረጋብ አመ ተምቦ በዐውድ
 ናባል ልቡናኪ ወዐለ በረዓድ ፡
 ወአመ ተመልሐ ብኪ ሰይፈ ነበልባል ወነድ
 ሐርጌ ዘደማስቆ ፡ ወሐርጌ ዘገለገድ =

ትርጉም

የተገኙ በርተሎሜዎስ አይንሽ
 በአራት ሰው ልማድ በባህር ውስጥ ወደቀ ፡
 አይሁድ ለቅሶዎችሽ በርትተውብኻልና =
 በረድ አይንሽም ውሃን በመሆን አለቀ ፡
 በግብፅ አደባባይ ደጋ ላይ
 እርሱ (እንባ) ለመውረድ አያርፍምና =
 የራብ ጥናት ዳዊትም በአደባባይ በተቆጣ ጊዜ
 ልብሽ ናባል በመንቀጥጥ ዋለ ፡
 የእሳትና የነበልባሉ ሰይፍም በተመዘዘብሽ ጊዜ
 የደማስቆ ጊደር ሆንሽ ፡ የጎለከድም ጊደር ነሽ =

ምስጢር

ሀዋርያው በርተሎሜዎስ የክርስቶን ወንጌል ሲሰብክ አይሁድ
 ባሰቃዩት ጊዜ በባህር ውስጥ እንደተጣለ የቅድስት ማርያም አይን

በሰደት ጊዜ መከራ በዛበት እንባውን አነባው ። በረዶም በሙቄ ላይ (በቀዝቃዛ ቦታ) እየወረደ እንደሚገኝ የግርያም አይን እን ባን በግንባት ብዛት ተሰረጎደ (ወደ ውስጥ ገባ) ጎደጎደ ።

ዳዊትም በተቆጣ ጊዜ ናባል በድንጋጤ እንደተንቀጠቀጠ ፣ በግርያምም ራብ በፀና ጊዜ ልቧ ተንሰረሰረ ። ከዚህም ሌላ ሰይፍ የተመዘዘባት ጊደር እንደምትበረግግ የሄሮድስ ሰይፍ በልጅዋ የተመዘ ዘባት ግርያም ወደግብፅ ሸሸች በግለት ባለቅኔው በግርያም የደረሰውን መከራና ስቃይ በቅኔያቸው ምስጢር ገልጠዋል ።

ታሪክ

በእስራኤል አገር ቀርሜሎስ በሚባል ቦታ የሚኖር ናባል የሚ ያል ባለፀጋ ነበር ። ሚስቱም አቤግያ ትባላለች ። ዳዊት ከላላል ሸሸቶ በሸፍትነት በዱር ባለ ለሰራዊቱ ምግብ እንዲልክለት ወደ ናባል መልእክተኞችን ላከ ። ናባል ግን ለዳዊት የንቀት መልስ ላከ ለት ። ዳዊትም በናባል አድራጎት ተቆጥቶ ናባልና ቤተሰቡን ለመበቀል ከነሰራዊቱ ወደ ቀርሜሎስ ሲሄድ የናባል ሚስት አቤ ግያ ዳዊት የጠየቀውን ሁሉ አስጭና ከመንገድ ተቀበለችው። ዳዊ ትም አቤግያ የሰጠችውን ተቀብሎ ተመለሰ ። አቤግያ ዳዊትን ከነ ሰራዊቱ አስተናግዳ እንደተመለሰች ለናባል የዳዊትን መምጣት ብት ነግረው ደንግጦ ሞቷል (1ኛው. 25:2-23) ።

326 መወደስ

ዘገብረ ሙደህን (መምህር ፣ ዘገባደረ ግርያም)

በሊሕ እግርኪ ለከፋዊ ደም ፣ እስመ ገራህተ ደም ውእቱ ርስተ አቡኪ ተሰዶ ። ወእመ ተጎለቂ ብኪ መጥባሕት ሄሮድስ ተዘምዶ አብርሃም ከዛደ ወልድኪ ለይስሐቅ ወለዶ ፣ እስመ ሰፍሐ መከየዶ ዲበ ኤዶምያስ ግብጽ ቅርብት ለአንድዶ

ዘመንበረ ወርቅ ግርያም ወዘሠረገላ ተዋሕዶ ፣ ወመራሒ ፍናት ሰናኩኪ ለያዕቆብ ተካየዶ ፣ እስመ ይብል የሴፍ ጸሐፊ መልእክት ተፈቅዶ የአርር አሚካላ ዘዘርዐ ተዋርዶ ።

ትርጉም

የወርቅ ወንበርና የተዋህዶ ሰረገላ የሆነሽ ግርያም ፣ «እግርሽ ደምን ለግፍሰስ ረግን ነው» የአባትሽ ርስት መሰደድ የደም እርሻ ነውና ። የሄሮድስ ሰይፍ ዝምድናም በተቆጠረብሽ ጊዜ አብርሃም የልጅሽ/ አንገት ይስህቅን ወለደው ፣ ለግንደድ በቀረበች በግብፅ/ ኤዶምያስ ላይ መሄጃውን (እግሩን) ዘርግቷልና ። መንገድ መሪ/ ተረኪዝሽም ያለቆብን ቃል ኪዳን ተጋባው ፣ የመልእክት ፀሀፊ ውደታ (መረቀድ) የሴፍ «መዋረድን የዘራ እሾህን ይለቅግል» ይላልና ።

ምስጢር

የጨካኝ እግር የሰውን ደም ለግፍሰስ እንደሚፋጠን የቅድስት ግርያም እግር በስደቷ ጊዜ በእንትፋትና በእሾህ ደም ፣ ደግሞ እንዳንዱ ርስት የደም መፋሰሻ እንደሚሆን በእንትፋት መድ ግትን ያመጣው መሰደድ ነው ። ይህ ውልድም አቆጣጠር አብ ርሃም ይስህቅን ወለደው እንደሚባል ፣ የቅድስት ግርያም የል ጁዋ አንገት እንደ ይስህቅ ሳይታረድ ተረ ፣ ምክንያቱም እግር በአልጋ ላይ እንደሚዘረጋ ልጅዋ ወደግብፅ ስለተሰደደ ነው ። እምላክም ያለቆብን በመንገድ ድንጋይ እንደተካየደው (ቃል ኪዳን እንደተጋባው) የክርስቶስን ህይወት ለግዳን የተሰደደች የግርያምን እግር ድንጋይ ገረጠው ።

ጳውሎስም «ብዙ የዘራ ብዙ ያገኛል» እንዳለው አብረውት የተሰደደው የሴፍ እንደርሷ ውርደትን ተቀበለ ፣ በአሜካላም (በእሾህ) ተወጋ ማለት በቅኔው ተመስጥሮበታል ።

327 ዘይእዜ

ያስተጋብእ ቶማስ መስተገብር
ማእረረ ገድሎ ብዙኅ በአስተጋብእ አእዱገ ፣
እስመ እክል ገድሎ እምልአት ኢነትገ ፣
ምስለ መኑሂ በገድል ጸማ ቅዱሳን ኢተዛወገ ፣
በርእይ ደቂቀ ወአእሩገ
እስመ ጉንደ ዕዕ ይፀውር ወድርዓተ ልብ ገደገ ።
በርእይ ደቂቀ ወአእሩገ

ትርጉም

ገበሬ / ቶማስ አህዮችን
በመሰብሰብ ብዙ አዝመራ / ገድሎን ይሰበሰባል ፣
እህል / ገድሎ ከሙላቱ አልጎደለምና ፣
ከማንም ጋር በቅዱሳን ድካም ገድል አልተጎራበተም ፣
ሽማግሎችና ልጆችን በማየት
የእንጨትን ግንድ ይሸከማልና ፣ የልብ ጭካኔንም ትጅልና።
ሽማግሎችና ልጆችን በማየት

ምስጢር

ገበሬ አህዮችን ሰብስቦ ምርቱን እንደሚጭን የክርስቶስ ሰማ
እት ቶማስ የተቀበለው መቆረጥ ለአህዮቹም ተረፋቸው ። ደግሞ
ይሄው ገበሬ ልጆችና ሽማግሎች ወላጆችን በማየት (የትጉህ
ሰዎችን ምሳሌ በመከተል) ጌጥ ሳይሻ ለቤቱ ግንድ እየተሸ
ከመ እንደሚኖር ከሰማእታትም መካከል እንደ ሰማእቱ ቶማስ

የተሰቃየ የለም ። ምንም እንኳን አስራ አራት አልፎ የገሊላ ሀገ
ናት በክርስቶስ ምክንያት አንገት አንገታቸውን ቢቆረጡና የቀ
ደሙ ነቢያትም ቢሰቃዩ ክርሱ አካላት አንዱ አልቀረሉትምና
የሰማእቱ ቶማስ ስቃይ ከሁሉም ስቃይ ይበልጣል ይላሉ ባለቅኔው ።

328 ሚበዝጉ

እመ እገተ ሙሴ ነቢይ
እብነ ቢታንያ ዘበጠት ከበሮ ስብሐት በእብራይስጢ
ተክለ ሃይማኖት ይብል ተመየጢ ተመየጢ
ሰላመ ሰጣዊት ልብሰዩ
ወይነ መላእክት ስብሐተ ውስተ አፋኪ ትሱጢ ።

ትርጉም

የነቢይ ሙሴ እህት
የቢታንያ ድንጋይ ምስጋና ፣ ከበሮን በእብራይስጥ ብት
መታ
ተክለ ሃይማኖት ሰላመ ሰጣዊት (በጣም የተዋብሽ) ልብሴ ፣
የመላእክት ወይን / ምስጋናን
ከአፍሽ ትጨምራ ዘንድ ተመለሺ ተመለሺ አለ ።

ምስጢር

የሙሴ እህት ማርያም በእብራይስጥ ቋንቋ ከበሮን እየመታች
የእግዚአብሔርን ምስጋና እንደዘመረች የቢታንያ ድንጋይ በሰብ
አዊ ልሳን የአምላክን ምስጋና ተናገረች ። እንዲሁም አዝማራት
ስትዘፍን አጻጻፈዋል «እስኪ መለስ በይና ከወይኑ ተጎንጨ» እን
ደሚላት የእቡነ ተክለ ሃይማኖትም ልብስ እንደቦታንያ ድንጋይ
ምስጋናን አመሰገነች በማለት ቅኔው ተመስጥሯል ።

ሩፋኤል መልአክ ቀስታመ በካፋ ለመቅደስከ ዐባይ ዘተግረረት በየውጣ አንበሳ ነነዌ ድቀት አይመሥጣ፤ ወዕንቄ ቢረሌ አይከውን ሢጣ፤ አዕማዲሃ እስመ ተለብጣ አፍአሃ መብረቀ ወነጉድጓደ በውስጣ ግብጽሂ በለሰ ግብጽ ዘኢተአምር ተውላጣ ታሕመለምል ለበረድ ወትፈሪ ለአንበጣ፤ ወለሰማርያ ሜላት ዘወልደ አዴር ሠጠጣ ሆሄዕ በፈረሱ እምይእዜ አይመይጣ ።

ትርጉም

የበካፋ በሎታ (ዱላ) መልአክ ሩፋኤል! በየውጣ የተሰራች ታላቅ መቅደስህን የነነዌ አንበሳ መውደቅ አይነጥቃትም፤ ብርሌ የሚባል እንቁም ዋጋዋ አይሆንም፤ በውጭዋ መብረቅን በውስጧም ነጎድጓድን እምዶቿ ተለብጠዋልና። ለውጧን የማታውቅ የግብፅ በለበ/ ግብፅም ለበረድ ትለመልማለች ለአንበጣም ታፈራለች፤ የአዴር ልጅ የቀደዳት የሀር ልብስ/ ሰማርያንም ሆሴእ በፈረሱ ከእንግዲህ አይመልሳትም ።

ምስጢር

ይህ ቀረጽ የማትባል መልክ መልካም ሴት ወደር የለሽ (ማጫሽ) ትባላለች ። ባለፀጋ ሰው እንኳን ማጫዋን ሊከፍል አይችልም፤ የላይ ካባዋና የውስጥ ቀሚሷ ወርቀ ዘቦ ናቸውና ። እንዲሁም ምሳሌዋ የሆ

ነችው በጎንደር ከተማ አፂ በካፋ ያሳነፀዋት የሩፋኤል ቤተ መቅደስ ስራዋ ስለተዋጣላት ምንጊዜም መውደቅ አያገኛትም መሰልም የላ ትም ። እምዶቿ መብረቅ ይመስላሉ፤ የዘማሬውንም ድምፅ እንደ ነጎድጓድ ታስተጋባለች ።

ደግሞ በለስ ለምልግና አፍርታ በረዶ እንደሚጨፈጭፋትና አንበጣ እንደሚበላት ግብፅን አምላክ ስለ እነሙሴ በበረዶና በአንበጣ ቀጣት ። የሀር ልብስንም ልጅ ጨርሶ ከቀደደው በሁዋላ ዳግ መኛ መስፋት እንደሚያስቸግር የሶርያ ንጉስ ወልደ አዴር የዘረፋት ሰማርያን ሆሴእ መልሶ ሊያቋቁማት አልቻለም ማለት በቅኔው ተመስጥሯል ።

አልዐሉ አዕይንቲሁ ለተክለ ሃይማኖት የሴፍ እገወ ኪሩቤል አብያጽ ይምጽኡ ማያተ ጸጋሁ ተንባላት እምግብጽ፤ አምጣነ ልብሱ ካልእ መርድአ መትከፍ ወገጽ በደር ለመልአክ ጴጥሮስ እንዘ ይረውጽ ንብ ሀሎ ዘተቀብረ ድምፅ ።

ትርጉም

የፀጋው ውሃዎች/ ማለጆች ከግብፅ ይመጡ ዘንድ የኪሩቤል ጓደኞች ወንድም የሆነ የተክለ ሃይማኖት/ የሴፍ አይኖችን ከፍ አደረጉ፤ ልዩ ልብሱ/ የትከሻና የፈት ተማሪ የተቀበረ ድምፅ ወደአለበት እየሮጠ ጴጥሮስ/ መልአክን ቀድሞታልና ።

ወሃዎች በመጣያ ገደል (ከረጅም ገደል) ላይ ሲፈሱ ከፍተኛ ድምፅ ይሰማል ። እንዲሁም የፀጋው ሀይሎች እንደኪናቤል በከ ገፍ የሚበር ተክለ ሃይማኖት አይኖች ሰማያዊውን ምስጢር እንዲ ያዩ አደረጉ ። ጲጥርስንም ሌላው ተማሪ የሆነ ምስጢር ሰማያዊውን ሰማያዊውን ለማየት እንደቀደመው የተክለ ሃይማኖት ልብስ ከመልአክ የበ ለጠ አመሰገነ ማለት በቅኔው ተመስጥሮበታል ።

ታ ሪ ክ

የያለቆብ ልጅ የሴፍ በግብፅ አገር ሳለ የሸጡት ወንድሞቹ በራብ ምክንያት እሱ ካለበት አገር (ግብፅ) እሁል ለመሸመት ሄደው ወደርሱ ገቡ ። ቃል በቃል ሲያነጋግራቸው ሁላችንም የአ ገድ ሰው ልጆች ነን ፤ አንዱን ታናሽ ወንድማችንን ግን አውሬ በልቶታል ብለውታል (ዘፍጥ . 46—47) ።

331 ሥላሴ

ቁጥር ጊዜ ልደቱ
ከርሠ ወላጁቱ ሠጠቀ ከመ ይሠጥቆ ለዕዕ ፣
ወውስተ ሥጣቁ ይበውእ ስርዋጽ ፣
ክርስቶስሰ አምላክ አምላክ ለግብጽ
እንዘ እምልአቱ ኢየሐጽጽ ፣
ወዕእ እምላቱም አንቀጽ
ከመ ሀፍ ይወዕእ እምገጽ ።

ት ር ጉ ም

እንጨትን እንደሚሰነጥቅ
በስንጣቂውም ውስጥ ሽብልቅ እንደሚገባ ፣ በልደቱ ጊዜ
ቁላር የእናቱን ሆድ ቀደደ ፤
የግብፅ አምላክ አምላክ ክርስቶስ ግን

ከሙላቱ ሳይገድል ፣
ወዝ (ላብ) ከፊት እንዲወጣ
ከተዘጋ በር ወጣ ።

ም ስ ጢ ር

እንጨትን በምላር እንደመሰንጠቅና ስንጣቂውን በሽብልቅ
እንደመለየት ቁላር ሲወለድ የእናቱን ሆድ ቀዶ እንደወጣው አወጣጥ
ሳይሆን ክርስቶስ በድንግልና ተፀንዖ በድንግልና ተወለደ ይላሉ
ባለቅኔው ።

332 መወድስ

ገሠጸ የሐንስ ገሠጸ ልቡና
ከመ ትትመሀር ጥበበ ለእንተ ገሠጸቶ ቢጽ ፤
ጸድቃነ አፍአስ ንሕነ እለ ናደሉ ለገጽ
ንጊሥጽ ካልአነ
እንዘ ለርእስነ አልቦቱ ተግጣጽ
ወካልእ ንጌምጽ ።
ምሳሌ ዝኒ ነገር እመ በልቡና ናስተሐይጽ
ለበሊሕ አፈ መላጺ ዘአካለ እብን ልሙጽ
መቅረጸ ሥዕርት ይሬስዮ እንዘ ለሊሁ አይቀርጽ ፤
ወማዩ ሰሊሆም ይጸር እንተ አንበርም ዕዕ
ያሠርዕ ካልአነ እንዘ ለሊሁ አይሠርዕ ።

ት ር ጉ ም

ልቡናው የተገሰፀ የሆነስ
የገሰፀችውን ንድ ጥበብን እንድትማር ገሰፀት ፤
ለፊት የምናደላ የውጭ እውነቶች እኛ ግን
ለራሳችን ግላ፤

ሳይኖረው ሌሎችን እንቆጣለን
 ሌላውንም እንበድላለን ።
 የዚህን ነገር ምሳሌም በልብ ብንመለከት
 ልሙጥ የሆነ የድንጋይ አካል እርሱ ሳይቀርፅ
 የተባ (ስለታም) የምላጭ አፍን የራስ ጠንር መላጫ ያደ
 ርገዋል ፤
 የመስኖ ውሃንም እንዲሸከም (እንዲይዝ) ያስቀመጡት
 ድንጋይ
 እርሱ ሳይበቅል ሌሎችን ያበቅላል ።

ምስጢር

ልሙጥ የሆነ ለሆኑ (ብረት መሳያ) ድንጋይ እርሱ ራሱ ሌላ
 ውን ሳይቆርጥ ምላጭን በመሳል የራስ ጠንርን እንዲላጭ እንደ
 ሚያደርገውና የውሀ ገንዳም እርሱ ራሱ በውሃ ሳይለመልም ፣ ሌሎ
 ቹን አትክልት እንደሚያበቅልና እንደሚያለመልም ፤ አንዳንዱ
 ሰው ለራሱ ሳይመከርና ሳይገሰፅ ሌላውን ልምከርና ልገሰፅ ይላል ።
 ይሁን እንጂ «ጠንቋይ ለራሱ አያውቅም» እንዲሉ እንዲህ
 አይነቱ ሰው ምንም ለራሱ ባያውቅ ፣ ምክሩና ተግሳፁ መልካሞች
 ከሆኑ ሌሎቹን ሊጠቅሟቸው ይችላሉ ። መጥምቁ የሆነን ግን በቅ
 ድሚያ ራሱን ገስዖና ቀጥቶ ሲያበቃ ምክሩን ያልተቀበለች የፈ
 ልደስ ሚስት ሄሮድያዳን አንገቱን ካስቆረጠችው በሁዋላ በምድር
 ጥልቅ ውስጥ አስጠማት በማለት ቅኔው ተመስጥሯል ።

333 መወደስ

ዘላግ ገይሉ (አለታ)

መዝገበ ተግባር አንበሩ በይነ ውሉዶሙ
 አበወ ሥጋ ዘሠምሩ መዐዛ ፍቅርሙ ፅፅ
 ከመ አይትዐጸው ቦሙ ሕይወተ ውሉድ አንቀጽ ፤

መበገጸው ይከፈል
 ትብዐ ተሳህሉ ከመ ይብራህ ገጽ ።
 ባሕቱ ደግረ ዘመን
 መወልጠ ሥርዐት አብ እመ ገቢሆሙ ይሔውጽ
 ለመዝገበ ልግድ ተበርዎ ውስተ ቀራንዮ ምርጥጽ ፤
 እስመ አብ ዘወለድ በእንተ ወልዱ አይገሥጽ ፤
 ወእንዘ ፍቅሩ ምሉእ እመስፈርተ ይበሐቅ ቢጽ
 በግዐ ለቤዛሁ እምጉንደ መስቀል ኢያሠርፅ ።

ትርጉም

የፍቅራቸው እንጨት መአዛን የወደዱ
 የስጋ አባቶች የልጆች ህይወት /በር እንዳይዘጋባቸው
 መዝገበ/ ግሰግን ለልጆቻቸው አኖሩ ፤
 ፊትም እንዲበራ
 ይቅርታ/ ቅቤን በየፊታቸው ያፈላሉ ።
 ነገር ግን ከዘመን በሁዋላ
 ስርአትን ለዋጭ አባት ወደርሳቸው ቢጎበኝ (ቢመለከት)
 ልግድ/ መዝገብን በመርጫ/ ቀራንዮ ውስጥ ቀበሩት ፤
 የወለደው አባት ስለልጁ አይቆጣምና ፤
 ፍቅሩም ከጓደኛ ይላህት መስፈሪያ ይልቅ የሞላ ሲሆን
 በግን ለቤዛው ከመስቀል ግንድ አያወጣምና ።

ምስጢር

ልጆቻቸው በህይወት እንዲያደጉላቸው የልጆቻቸውን ፍቅር
 እንደ እንጨት መአዛ ያደረጉ የስጋ አባቶች ሀብት በጥንቃቄ ይቀ
 መጣል ። ልጆቻቸውን ይገስፁዋቸዋል ለጥፋታቸውም ይቅርታ ያደ
 ርጉላቸዋል ። እግዚአብሄር አብ ግን ስርአትን በስርአት በመለወጥ
 የወላጆች ልግድን ተወው ። በልጁ በእግዚአብሄር ወልድ ላይ ስለተ
 ፈፀመው የጭካኔ ድርጊት አልተቆረቆረም ። ጭራሹንም ስለልጁ

ሀይወት በአባትና በልጅ ልማድ አልተጨነቀም ። እንደ ይስሀቅም
ጊዜ ለልጁ ቤዛ በግን ከልጁ መስቀል ስር አላስገኘም ግለት በቅ
ኔው ተመስጥሯል ።

334 ግእዝ ጉባኤ ቃና

ዘካላ (ቴሰ ገበዝ)

ምዕመናን ለቅብፅ ብእሴ ነቢብ አእላፈ
ሎቱ አርምሙ ወኢተሀብዎ አፈ ።

ትርጉም

አማኞች! ብዙ ለሚናገር ሰው/ ቅቤ
ዝም በሉለት አፍም አትሰጡት ።

ምስጢር

ነገረኛን ሰው የሚያሸንፈው ዝምታ እንጂ ብዙ መናገር አይደ
ለም ። በአንጻሩም አማኞች ለቅቤ አፍ አትሰጡት በማለት በገም
ጊዜ አፋችሁ ቅቤ አይቅመስ ብለው ባለቅኔው ምኞቶችን በቅኔያቸው
ምስጢር አስጠንቅቀዋል ።

335 ዘይእዜ

ዘለግ ገይሉ (አለቃ)

ነጻረ ጲጥሮስ የፈ ሰማይ
እንበለ ማእረር ወዘርዕ ለአሁንዮ ጽርሕ ትሩፍ፤
እስመ እንበለ ዘርዕ ወማእረር
ለምጽላለ ርእሳ ዘትጸሙ ዮፍ ።
ወእመ ይሰምዕ ቃለ እምነ ደመና ልብሰ መትከፍ

ተዘከረ ታቦር በዓለ መጽሐፍ
ድንጋጌ ለጲጥሮስ ከመ ደዌሁ ዘዘልፍ ።
ተዘከረ ታቦር በዓለ መጽሐፍ

ትርጉም

ጲጥሮስ ያለዘርና አዝመራ
ትርፍ ቤትን ለማሳመር የሰማይ ወፍን ተመለከተ ፤
ወፍ ያለዘርና አዝመራ
ለራሷ ማረፊያ የምትጥር ናትና ።
ከትክሻ ልብስ/ ደመና ቃልን በሰማ ጊዜም
ባለ መፅሀፍ/ ታቦር አስታወሰ
ድንጋጤ የጲጥሮስ የዘወትር በሽታው እንደሆነ ።
ባለመፅሀፍ/ ታቦር አስታወሰ

ምስጢር

ክርስቶስ «ወፎች ሳይዘፋና ሳይማርፋ እንዲመገቡ ተመልከቱ»
ያለውን ጲጥሮስ በደብረ ታቦር አፀደቀ፤ ምክንያቱም ወፎች ያለ
ዘርና ያለአዝመራ እንደሚመገቡ፣ እርሱም ለቤት ስራ የሚያስፈ
ልጉት ነገሮች ሳይኖሩ «ሶስት ቤቶችን ሰርተን በዚህ ብንኖር
መልካም ነው» ብሏልና ። በዚህም ላይ የደመና ነጎድጓድን ሰምቶ
የደነገጠ መፅሀፍን መርማሪ ሰው ድንጋጤ በሽታ እንደሆነ ያስ
ታውሳል፤ እንዲሁም የወልድ ልብስ እንደበረዶ በሆነበት (በነግ
በት) በደብረ ታቦር ጲጥሮስን ድንጋጤ እንደ በሽታ እንዳስተኛው
ነተገረ ግለት ጭምር በቅኔው ተመስጥሮበታል ።

336 መወድስ

አ አብዳን ሰብአ ገላትያ
ዘገፋዕናክሙ ምንት ሰብአ ደብረ ምጥማቅ አእላፍ?
ንቃወ ምዝባረ ካልእ ዘጥቅመ ሰናዖር ዮፍ
ለቤተ መቅደስን ትንግርዎ

ዘበጽሐ እግረ ሠራራሃ እስከ ጸገፍ እምጽገፍ ፤
ወእስከ አድማስ የገልፍ ፤
ባሕቱ ይመትር ዘለፋክሙ እንበለ ሰይፍ ።
ንሑውጽሂ ዘለፋክሙ በመሳክወ ልብ ወእፍ
ወአገወ የሴፍ መጸሕፍተ ለዘለፋክሙ ንጽሕፍ ፤
እስመ እንዘቦ ሕያወ እሞተ ሥጋ ግዙፍ
ሞተ የሴፍ አገዊሁ ነገርዎ ለየሴፍ ።

ትርጉም

ሰነፎች የገላትያ ሰዎች ሆይ ፤
እግር/ሰራዊ ከዳር እስከ ዳር ለደረሰና እስከ አድማስ ለአለፈ
የሰናኦር / ወፍ ህንፃ ሁለተኛ የሆነ መፍረስ/ ጩኸትን
ለቤተ መቅደሳችን ትነግርዋት ዘንድ
ብዙዎች የደብረ ምጥማቅ ሰዎች የበደሉናችሁ
በደሉ ምንድንው ነው ?
ነገር ግን ስድባችሁ ያለ ሰይፍ ይቆርጣል ።
ስድባችሁንም በልብና በአፍ / መስኮቶች እንጎበኛለን
የየሴፍ ወንድሞች / መፃሕፍትንም ለስድባችሁ እንፅፋለን ፤
ከደነደነ የሰጋ ሞት ደህና ሳለ
የየሴፍ ሞትን ወንድሞቹ ለየሴፍ ነግረውታልና ።

ምስጢር

የወፍ ጩኸት በንጋት እንደሚሰማ ነቃፊዎች የሰናኦር ህንፃ
መፍረስን በደብረ ምጥማቅ ቤተ ክርስቲያን አውሩባት ። እግርም ከዳር
እስከ ዳር እንደሚሄድ የደብረ ምጥማቅ ዝናዋ በሁሉ ተሰምቷል ፤
ሰይፍም አካልን እንደሚቆርጥ የነቃፊዎች ስድብ ያበሳጫል ።
በመስኮትም ብቅ ብሎ እንደማየት ስድባቸው በሀሊና ሲታሰብና
በአፍ ሲነገር በተግባራቸው ከየሴፍ ወንድሞች ጋር መነፃፀር አላ
ቸው (ይነፃፀሩ) ። የሴፍ ወንድሞቹን በባእድ አገር(በምድረ ግብፅ)
እንደ ባእድ ሆኖ ስለትውልዳቸው ቢጠይቃቸው አንዱ ታናሽ ወን

ድማችን ጥቷል ብለው የራሱን ለራሱ (ለየሴፍ) እንዳረዱት ፤
ወራሾችም የደብረ ምጥማቅ ቤተ ክርስቲያን ደህና ስትሆን እንደ
ፈረሰች ቆጠሯት ግለት በቅኔው ተመስጥሯል ።

337 መወደስ

ዘአፈ ወርቅ ዘውዴ (አለቃ)

በሶስት ወር ክረምት ዝናብ የዳኝነት ፍርድ
ግበል ወሰደው ምድሩን አጥረገገው ሰውም ሳይተርፍ
ልግመኛው ቅጥረኛ በሬ ጠምዶ ሲጉነፈነፍ ።
እራትና ወንጌል ቢለፈሉትም
ግንም አልረዳቸውም በብዙው መለፈፍ ፤
ሁሉም ለእራሱ ይጥራልና
ጥሪት እየያዘ ሊሸሽ ልክ የሌለው ግበል ሲገርፍ ።
ቆረቆንዳውም አልተቆረጠም ገና በጭቅጭቁ ሲረገፍ
ዘንጋዳ የተባለው ሰነፍ ምርት ሆኖ በመነጠፍ ፤
ድንጋይ ለቃሚ ሲቀጥር የወፍ ቅጥረኛው ሰነፍ
አይወርድምና ከራሱ ላይ መእት የሆነ ግማት ወፍ ።

ምስጢር

ከሰኔ 26 እስከ መስከረም 25 ቀን ያለው ሶስት ወር ክረምት
ይባላል ። ክረምት ሲበረታ የሚዘገበው ዝናብ ጎርፍ ፣ የማእበል
መከላከያ ግድብ ያልተደረገለትን መሬት እየሸሸሸ ይወስደዋል ።
አንዳንድ ጊዜም ሰውንም እንስሳውንም ጭምር ያጥረግገዋል ።
እንዲሁም በሶስት ወር ክረምት የተመሰሉት ሶስት ዳኞች የአ
ድልዎ ፍርድ ድሃውን መሬቱን አስነጥቆ ከመኖሪያ ቀበሌው አሰ
ደደው ። ለግመኛው አራሽ በሬ ጠምዶ እንደሚጉነፈነፍና ለመ
ሬቴ የማእበል መከላከያ ግድብ እንደማያደርግለት ጉቦኛው ዳኛ
ያለምጣል ፤ ጉቦ ካለበላ አይስቅም ያልሰጠውንም ይጠምደዋል ።

የክረምቱ ማእበል በወሰዳቸው እቃና ሰው ላይ ደለል ሲደልልባቸው (ሲጭንባቸው) የሮሀ ሰዎችን ሰምቶ ችግራቸውን የሚረዳላቸው አይገኝም ። እንዲሁም በአራትም በወንጌልም መግለጃን መቀበልና ፍርድን ማጣመም እንዳይኖር ቢነገርም ትእዛዙን የሚጠብቀው አልተገኘም ፤ ድሃውን ሃብታም በገንዘብ ተዳለለበት ። ዳኛችም ምስክርችም በገንዘብ እየተደለሉ አዳናኔ ሆኑ ። ማእበሉም ከወንዙ ድንጋግ (ወሰን) አልፎ እንደሚገርፍ አብላት በዛ ።

ዘንጋዳ የሚባለው ያገዳ እህል አበባውን አርግፎ ለጋ ፍሬ ሲደመድም ጭቅጭቅ ጨቅጭቋል ይባላል ። ቃሉ ከወቀሳ ነገር ጋር ይሞካሻል ። በዚህ አተረጓጎም ግን ለጋ ፍሬን ያዘ ነፍስ አዋለ ማለት ነው ። ይሁን እንጂ በወርቁ በኩል የሙግትን ነገር ይዟል ። ዘንጋዳ ሲባልም በሰም በኩል የአገዳ እህል ሲሆን ፣ በወርቁ በኩል ዘንጋ ፣ ዳ ፣ እንደማለት ሁለት ቃላት ይሆንና የቸልታን ፍች ይሰጣል ። ሰነፍ ምርት ማለትም በሰም በኩል ከደቃቁ ገለባው ጨርሶ ያልጠራው ፊስ (ርጋሬ) ሲሆን በወርቅ በኩል የሰነፍ ሰው ስራ ይሆናል ።

በመነጠፍ ማለት ደሞ በሰም በኩል ከአፈር ጋር መቀላቀል ሲሆን በወርቅ በኩል የተረሳው መዝገብ ከመዛግብት ውስጥ መቀበሩን ያወሳል ። የዘንጋዳው ፍሬ ጨርሶ ከረገፈ ራሱ ቆረቆንዳ ይሆንና በማጭድ እንደፍሬያማው ሳይቆረጥ እንደሚቀር በሌሎቹ መዛግብት ውስጥ የተቀበረው የድሃው ሰው ጉዳይ በጭቅጭቅና በሙግት እንዳለ ሳይወሰን ቀረ ። «ወፍ ጠባቂ ለወፍ ጠባቂነት ቢቀጠር ፣ ድንጋይ ለቃሚ (አቀባይ) ቀጠረ» እንዲሉ ወፍ ጠባቂው ጠጠር አቀባዩን ሲያዝዝ የጠጠሩ ቅጥረኛ ጠጠሩን እስኪያቀብለው ወፉ የዘንጋዳውን ፍሬ ያወልበዋል (ይጨርሰዋል) ። ከመዝገብ ቤት ሰራተኛ ራስ ላይ የማይወርድ አሜትም የበላዮችን (የባለስልጣናችን) ቁጣ ሲያመጣና አንዱ በሌላው ሲያመካኝ የመንግስት አደራ አልተጠበቀም ማለት በቅኔው ተመስጥሯል ።

የባለቅኔዎች አጫጭር የህይወት ታሪክ

(የሚቀጥሉት የባለ ቅኔ ሊቃውንት አጫጭር ታሪኮች ባብዛኛው ከ«መዕሀፈ ቅኔ፣ ዝክረ ሊቃውንት» እንዲሁም ከ«የቀድሞ ቅኔዎች ክንትርጓሜአቸው» የተቀሰጡ ናቸው ። ሰፊ ያለውን ታሪክ ከእነዚህ መፃሕፍት መመልከት ይቻላል ።)

ሀይለ ስላሴ (መልአክ ሀይል)

መልአክ ሀይል ሀይለ ስላሴ ወልደ ሀና በሸዋ ክ/ ሀገር በደብረ ብርሃን ስላሴ በ1870 አ.ም. ተወለዱ ። በሸዋ በወሎና በጎጃም አድባራትና ገዳማት ክንቦሩ ሊቃውንት ዜማ ፣ ቅኔና የመፃሕፍት ትርጓሜ ተምረዋል ።

መልአክ ሀይል ሀይለ ስላሴ ትምህርታቸውን ጨርሰው ከተመለሱ በሁዋላም በአዲስ አበባ ከተማ እንጦጦ ራጉኤልን በድብትርና አገልግለዋል ። ብሉያትም በተተረጎሙ ጊዜ ከሌሎች ሊቃውንት ጋር ሆነው ሲራከገንና ሰሎሞንን ተርጉመዋል ። ከዚህም ጋር አንደኛ የመካነ ሀይወት ገብረ መንፈስ ቅዱስን ደብር በአለቅነት ሁለተኛ እንጦጦ ራጉኤልን መልአክ ሀይል ሆነው አስተዳድረዋል ። መንፈሳዊ ጉባኤም ሲቋቋም በአባልነትና በመንፈሳዊ ዳኝነት አገልግለዋል ።

መልአክ ሀይል ሀይለ ስላሴ በተወለዱ በ85 አመታቸው በ1955 አርፈው በመካነ ሀይወት ገብረ መንፈስ ቅዱስ ቤተ ክርስቲያን ተቀብረዋል ።

ሀይሌ ጉልቤ (አጋፋሪ)

አጋፋሪ ሀይሌ ጉልቤ የሸዋ ክፍለ ሀገር ተወላጅ ናቸው ። አዲስ አበባ በመንበረ ፀባአት ቅድስት ስላሴ መጀመሪያ በደብተርነት ሁዋላም አጋፋሪ ተብለው አገልግለዋል ። በቅኔ ሙያቸው የተመሰገኑ ነበሩ ።

ለማ ሀይሉ (አለቃ)

አለቃ ለማ ሀይሉ በአፄ ቴዎድሮስ ዘመን መንግስት መጨረሻ በመቼት (ላስታ) በአገረ ገነት ኪዳነ ምህረት አጥቢያ ተወለዱ ። አለቃ ለማ በላስታ፣ በጎንደር በጎጃምና በሸዋ እየተዘዋወሩ ዜማ ቅኔና መፃሕፍት ትርጓሜ አጥንተዋል ።

አለቃ ለማ በ1883 አ.ም. የአዲስ አበባ መንበረ ፀባአት ቅድስ ስላሴ የሀዲስ መምህር ሆነው ተሾመዋል ። ከ1906 አ.ም. ጀምሮ በሀረር በአደሬ ጢቆ መካነ ስላሴ ደብር የሀዲስና የሃይማኖተ አበውን ትርጓሜ እያስተማሩ እያሌ ደቀ መዛሙርትን አፍርተዋል ። ከዚህም ሌላ በአዲስ አበባ የቀጨኔ መድሃኔ አለምና በሀረር የጢቆ መካነ ስላሴ አድባራትን በአለቅነት አስተዳድረዋል ።

አለቃ ለማ የመፅሀፈ ቄርሎስን አንድምታ ትርጓሜና የሀዲስ ኪዳንን ነጠላ ትርጓሜ አዘጋጅተዋል ። ለቅዱሳት መፃሕፍት ትርጉም ስራም ከተመደቡት ሊቃውንት አንዱ በመሆን ሃይማኖተ አበውን ተርጉመዋል ።

አለቃ ለማ በተወለዱ በ99 አመታቸው በአዲስ አበባ ከተማ ጥር 14 ቀን በ1959 አ.ም. ከዚህ አለም ተለዩ ።

መርሻ ሀይሉ (መጋቢ፣ ዘዲማ ጊዮርጊስ)

መጋቢ መርሻ ሀይሉ በጎጃም ክ/ ሀገር በታላቁ ገዳም ዲማ ጊዮርጊስ በ1840 አ.ም. ተወለዱ ። ፀዋትወ ዜማ (የዜማ አይነተ ችን) ና የመፃሕፍት ትርጓሜን በዚያው በገዳሙ ከሚገኙት ሊቃውንት ተምረዋል ። ቅኔም አለቃ ተክለ ጸዮን ዲማ በነበሩበት ዘመን ከርሳቸው ተምረው በቅኔ አዋቂነት የተመሰገኑ ሆነዋል ።

እኒህ ሊቅ የዲማ ጊዮርጊስ መጋቢ ሆነው አገልግለዋል ። በ1888 አ.ም. ለጉዳይ አዲስ አበባ እንደመጡ በድንገት ታሙው ስላረፉ በአራዳ ቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተ ክርስቲያን ተቀብረዋል ።

መርአዊ (አለቃ)

አለቃ መርአዊ በወሎ ክፍለ ሀገር ግሸን ደብረ ክርቤ ተወልደዋል ። የቁም ዜማ፣ የቋቋምና የቅኔ ባለሙያ ነበሩ ። በገጉስ ሚካኤል ጊዜ የተገታ ሚካኤል ደብተራ ሆነው አገልግለዋል ። በተለያየ ጊዜም የደሴ ተክለ ሃይማኖት ደብርና የመቅደላ ቤተ ክርስቲያን አለቃ ሆነው ሰርተዋል ።

መኮንን ሰሎሞን (አለቃ)

አለቃ መኮንን ሰሎሞን ከአቶ ሰሎሞን ገፋ ወሰንና ከወ/ር ማብረኛ መንገሻ ሸዋ በደብረ ሊባኖስ አካባቢ በ1871 ተወልደዋል ። በተወለዱበት ቀበሌ ንባብና ቅኔ ተምረዋል ። ከዚህ በሁዋላ ቦሩ ሚዳ ስላሴ ሄደው ከመምህር ወልደ ሚካኤል ሀዲስና ሊቅ አጥንተዋል ።

አለቃ መኮንን ሰሎሞን በደብረ ሊባኖስ ገዳም ትርጓሜ መፃሕፍት እያስተማሩ ናረዋል ። በዚህም ጊዜ ገደለ ተክለ ሃይማኖትን

ድርሳን ግህዮጂና ሰአታትን ተርጉመው በግእዝና በአማርኛ አሳትመዋል። በተጨማሪም መፅሀፈ ሀዊን ከግእዝ ወደ አማርኛ ተርጉመዋል።

አለቃ መኮንን ሰሎሞን የአራተኛውን አለቅነት ተሾመው ማንፈሳዊ አገልግሎታቸውን ሳያቋርጡ አርፈው በደብረ ሊባናስ ገዳም ተቀብረዋል ።

ስመኝ (መሪኔታ)

መሪኔታ ስመኝ በጎጃም ክፍለ ሀገር በእርባባ ወረዳ ጠለዛሞ ግርያም ተወለዱ ። በጎጃም አድባራትና ገዳማት ከነበሩ መምህራን ፀዋት ዜማና ቅኔ ተምረዋል ። የተመሰገኑ ቅኔ አዋቂ ነበሩ። እኒህ ምሁር በጠለዛሞ ግርያም ደብር ተቀምጠው ለረጅም አመታት ድን ያስተምሩ ነበር ። ከጉባኤያቸውም ብዙ ደቀ መዛሙርት ተምረው ለመምህርነት በቅተዋል ። ድን ሲያስተምሩም ዜማውን ብቻ ሳይሆን የንባቡንም ከየት መጣ ጭምር ይነግሩ ነበር ይባላል።

ቀስሙ (መምህር)

መምህር ቀስሙ በጎጃም ክ/ሀገር በዋሽራ ግርያም ተወለዱ ። በዚያው በትውልድ አገራቸው ተምረው መሀፅረ መነኮሳትና ቅኔ ሲያስተምሩ ኖረዋል ። ከጉባኤያቸውም ብዙ ሊቃውንትን በትምህርት ወልደዋል ። ጉባኤያቸውን ሳይፈቱ የዋሽራን ገዳም በመምህርነት ሲያስተዳድሩ ኖረው በሞት ተለይተዋል ።

በዛብሀ ወንድም (አለቃ)

አለቃ በዛብሀ ወንድም በጎንደር ክ/ሀገር እስቴ ወረዳ በመካከ ሊያሱስ አካባቢ በ1870 አ.ም. ግድም ተወልደዋል ። በመካከ ሊያሱስ ደብር ሀዲስ ካጠኑ በሁዋላ ድባና ቅዱስ ሚካኤል ሄደው

ከመምህር ወልደ ሚካኤል ፍትህ ነገስት ተምረዋል ። ወደ ሸዋ መጥተው ከአለቃ ወልደ ጊዮርጊስ መፅሀፈ ሊቃውንት ቀፅለዋል ።

አለቃ በዛብሀ ወንድም በጎንደር ክ/ሀገር ሊቀ ካህናትና የደብረ ታቦር መድሀኔ አለም አለቃ ሆነዋል ። ከዚያም በሁዋላ ወደአዲስ አበባ መጥተው የግህደረ ስብሀት ልደታ አለቃ ሆነው ርስትም ቦታም ተቀብለዋል ። በቦታቸው ላይ የመድሀኔ አለምን ቤተ ክርስቲያን አሰርተው ንብረታቸውን አውርሰው ሲኖሩ ሰኔ 28 ቀን በ1956 አ.ም. አረፉ ።

ተክለ ሃይማኖት (አቤቶ)

አቤቶ ተክለ ሃይማኖት በጎንደር በበየዳ ሊያሱስ ደብር በ1635 አ.ም. ተወለዱ ። የአቤቶ ተክለ ሃይማኖት አባት እንደርያስ የአኔ ሱስንዮስ ዘመድ ነበር ይባላል ።

አቤቶ ተክለ ሃይማኖት የአራቱን ጉባኤ የባህሪ ሀሳብና የቅኔ ትምህርታቸውን ካጠናቀቁ በሁዋላ ጉባኤ ዘርግተው ሲያስተምሩ ኖረዋል ።

ተክለ ዕዮን (አለቃ)

አለቃ ተክለ ዕዮን በሸዋ ክ/ሀገር በአንኮበር ወረዳ ሀር እምባ በሚባል ቀበሌ በ1820 አ.ም. ተወለዱ ። በአንኮበር ከተማ ከአለቃ ወልደ ስላሴ ትርጓሜ መገህፍት ተምረዋል ። ወደ ጎጃም ተሻገረው ሞግ ጊዮርጊስ በተባለው በስመ ጥሩው ደብር ከአራት አይና ነሹ የብሉይትን ትርጓሜ አጥንተዋል ። ብሉይና ቅኔ አዋቂ ነበሩ ።

አለቃ ተክለ ዕዮን በዲማ ጊዮርጊስ ገዳም ብሉይና ቅኔ ማስተማር ጀመሩ ። ከዚያም ወደሸዋ ተመልሰው በአንኮበር ከተማ የማስተማር ስራቸውን ቀጥለዋል ።

በ1870 አ.ም. ግንቦት 21 ቀን በወሎ ክፍለ ሀገር ቦሩ ግዳ ሰላሌ በአፄ ዮሀንስ ዘመን ከተደረገው የሃይማኖት ክርክር በሁዋላ አለቃ ተክለ ፅዮን ወደኢየሩሳሌም ተሰደው ሄደው ህዳር 29 ቀን በ1881 አ.ም. አርፈው ከዚያው ተቀብረዋል ።

ተክሌ (መምህር፣ ዘዋሽራ)

መምህር ተክሌ በጎጃም ክ/ሀገር ዋሽራ ግርያም ተወልደዋል ። ዜማ፣ ቅኔና መፃሕፍት ትርጓሜ ተምረዋል ። በጣም የተመሰገኑ የቅኔ መምህር ነበሩ ። በዚህም ምክንያት ከዘግና ከመፃሕፍት ትርጓሜ ሙያቸው ይልቅ የቅኔ ትምህርት ጉባኤያቸው ሰፍተዋል ። ለሁለት ወገን ለውጥተዋል ። እስከሞቱም ድረስ ከጉባኤ አልተለዩም ። መምህር ተክሌ በ98 አመታቸው አርፈው በሀገራቸው ዋሽራ ግርያም ተቀብረዋል ።

ተገኝ (መልአክ ፀሀይ)

መልአክ ፀሀይ ተገኝ በጎጃም ክፍለ ሀገር በብቸና አውራጃ በደባይ ጥላትግን ወረዳ ወንዳሳ ቁስዳም ተወለዱ ከአለቃ ሸዬ ወልደ ጊዮርጊስ ተምረዋል ። ቅኔና መፅሀፍ አዋቂና ተመራጫ ሊቅ ነበሩ ።

መልአክ ፀሀይ ተገኝ ደብረ ግርቆስ ሲተከልና ሲደበር ጀምሮ ሊቀ ጠበብት ሆነው አቅንተዋል ። የቤተ ክርስቲያን ጥላንም ራሳቸው ለውጥተው አናጠጦቹን እየመሩ አሰርተዋል ይባላል ።

መልአክ ፀሐይ ተገኝ በምርምርና ፈጠራ ስራቸው 1ኛ/ በአ ትዮጵያ የሚገኙ መፃሕፍትን ዝርዝርና የሚገኙበትንም ቦታ የሚ ያመለክት፣ 2ኛ/ በኢትዮጵያ የነበሩ ሊቃውንትና ደጋግ ሰዎችን የህ ይወት ታሪክ፣ 3ኛ/ የሊቃውንቱን ቅኔ፣ 4ኛ/ የኢትዮጵያን ታሪክና የሰንደቅ አላግን ክብር የሚያስረዱ መፃሕፍትንና ሌላም ብዙ እይ ነት ፅሁፍ አዘጋጅተው ነበረ ይባላል ።

እኒህ ሊቅ ከ1929 እስከ 1930 አ.ም. ባለው ጊዜ አርፈው በዚያው ደከመው ባቀኑት በደብረ ግርቆስ ቤተ ክርስቲያን ተቀ ብረዋል ።

ንጉሴ ይመር (አለቃ)

አለቃ ንጉሴ ይመር በጎጃም ክፍለ ሀገር ዲግ ጊዮርጊስ ተወ ለዱ ። በዚያው በትውልድ ቦታቸው ዜማ ከመሪጊታ ደርሰህ ነቅኔ ከመምህር ወልደ ጊዮርጊስ፣ መፅሀፍም ከመምህር እንግዳ እሸት ተምረዋል ። የሰአሊነት ሙያ ስለነበራቸው አለቃ ንጉሴ በጎንደር ክፍለ ሀገር ኮስተት ዮሀንስ፣ አጋጥ ፅዮን፣ ኃሳጥ ሀናና ሸምላኮ ጊዮ ርጊስ የሚባሉ አብያተ ክርስቲያንን ሰለዋል ። ወደሸም መጥተው ደንዲ የምትባልለዋን ደብር ተሾመው ገበዝም አለቃም እየሆኑ እስ ተዳድረዋል ። በወሎ ክ/ሀገር በደሴ ከተማ የዳኝነት ስራ ሰርተዋል ። ከፋሽስት ወረራም በሁዋላ አጋምና ጊዮርጊስን አለቅነት ተሾመዋል ።

አለቃ ንጉሴ በትምህርት ሚኒስቴር ባስተማሪነት ተመድበው ሲሰሩ ቆይተው በ1948 አ.ም. አርፈው በደጃን ጊዮርጊስ ቤተ ክርስቲያን ተቀብረዋል ።

አካለ ወልድ (መምህር)

መምህር አካለ ወልድ በሸዋ ክፍለ ሀገር ተወልደው ጎንደር ከመምህር ሀሊብ ተምረዋል ። በወሎ ክፍለ ሀገር በሚገኘው ቦሩ ግዳ ሰላሌ ገዳም ተቀምጠው አራቱን ጉባኤያት ያስተምሩ ነበር ። በቅኔም እጅግ የተመሰገኑ ሊቅ ናቸው ። ከሊቅነታቸው የተነሳ እፄ ቴዎድሮስ መምህር አካለ ወልድን «ይዋገል እንደ ገብርዬ ይማ ሯል እንደ አካልዬ» ብለው አመስግነዋቸዋል ይባላል ። እኒህ ሊቅ ከአፄ ቴዎድሮስ እስከ ንግስት ዘውዲቱ ዘመን ከጉባኤ ሳይለዩ ናረው ህዳር 29 ቀን በ1912 አ.ም. አርፈው ባስተማሩበት ገዳም ቦሩ ግዳ ሰላሌ ተቀብረዋል ።

አድማሱ ጀንበሬ (መልአክ ብርሃን)

መልአክ ብርሃን አድማሱ በጎጃም ክፍለ ሀገር በዲማ ጊዮርጊስ ገዳም ነሀሴ 1 ቀን በ1985 አ.ም. ተወለዱ ።

መልአክ ብርሃን አድማሱ በጎጃም ከአለቃ ገብረ ኤልያስና ከአለቃ ገብረ ማርያም ብሉይና ቅኔ ፡ በሸዋ ከካቢው መምህር ወልደ ስላሴ ብሉይ ፡ በወሎ ከደቡው መልአክ ገነት አፈወርቅና ከቦሩ ሜዳ ስላሴው ሊቅ ከመምህር አካለ ወልደ ሀዲሳትንና መፃፍተ ሊቃውንትን አጥንተው በዲማ ጊዮርጊስ ገዳም መፅሀፍና ቅኔ አስተምረዋል ።

መልአክ ብርሃን አድማሱ የዳግማዊ ምኒልክ መታሰቢያ ትምህርት ቤት መጋቤ ምስጢር ፡ የብቸና ቅዱስ ጊዮርጊስ ሊቀ ጠበብ ብትና መልአክ ብርሃን ፡ በቤተ ክህነትም የመንፈሳዊ ጉባኤ መማክርት አባል ፡ የታሪክና የድርሰት ክፍል ሀላፊና የሊቃውንት ጉባኤ ሊቀ መንበር ሆነው አገልግለዋል ።

መልአክ ብርሃን 1ኛ ኮኩሀ ሃይማኖት ፡ 2ኛ መድሎተ አሚን ፡ 3ኛ መፅሀፈ ቅኔ ዝክረ ሊቃውንት ፡ 4ኛ የበገና መዝሙር የተባሉ መፃህፍትን አዘጋጅተው አሳትመዋል ።

እነህ ሊቅ በአዲስ አበባ ከተማ ሀምሌ 24 ቀን በ1962 አ.ም. በሞት ተለዩ ።

አድማሱ ጌትዬ (ንቡረ እድ)

ንቡረ እድ አድማሱ ጌትዬ በሸዋ ክፍለ ሀገር ሀር አምባ በሚባል ስፍራ ተወለዱ ። በዚህ በተወለዱበት ክፍለ ሀገር ተምረው የተመሰገኑ ሊቅ ሆነዋል ።

በአፄ ምኒልክ ዘመን መንግስት የካህናት ባልደረባ ሆነው ሰርተዋል ። ከዚያም በሁዋላ ንቡረ እድ አድማሱ መልአክ ገነት ተብለው

አራዳ ጊዮርጊስን አለቅነት ተሾመዋል ። ንቡረ እድም ሆነው አዲስ አለም ማርያምን ሲያስተዳድሩ ሰኔ 9 ቀን በ1921 አ.ም. አርፈዋል ።

አፈወርቅ ዘውዴ (አለቃ)

አለቃ አፈወርቅ ዘውዴ በወሎ ክፍለ ሀገር በአማራ ሳይንትና በረና አውራጃ መጋቢት 15 ቀን በ1909 አ.ም. ተወለዱ ።

አለቃ አፈወርቅ ዘውዴ በወሎ ፡ በጎጃምና በጎንደር አድባራትና ገዳማት ከነበሩ ሊቃውንት ዜማ ቅኔና የመፃህፍት ትርጓሜ አጥንተዋል ።

አለቃ አፈወርቅ ዘውዴ የቅኔ መምህርነት ሙያቸውን ካደላደሉ በሁዋላ በጎጃም ፡ በወሎና በአዲስ አበባ 36 አመታት አስተምረው ብዙ ደቀ መዛሙርትን አፍርተዋል ። በተጨማሪም በወሎ የደብረ ክርቤ ጊዮርጊስ አለቃ ሆነው 22 አመታት አገልግለዋል ።

አለቃ አፈወርቅ ዘውዴ ለግእዝ መማሪያ የሚሆኑ መፃህፍትን በሰባት ደረጃ መድበው አዘጋጅተዋል ። የመጀመሪያው መፅሀፍ «ፀያሂ ፍናት» በሚል ርእስ በ1958 አ.ም. ታትሟል ።

እነህ አረጋዊ አባት የግእዝ ቅኔ ሊቅ አሁንም በመንበረ መንግስት ቅዱስ ገብርኤል ቤተ ክርስቲያን እያስተማሩ በኮንትራት ተቀጥረው በኢትዮጵያ ቋንቋዎች አካዴሚ በግእዝ ቅኔና መፃህፍት አንድምታ ትርጓሜ ክፍል ቅኔያትን በመተርጎም ፡ በማመስጠርና በመተረክ ደሰራሉ ። ቅኔዎቻቸውም በቁጥር 187 ፡ 241 ፡ 263 እና 337 ይገኛሉ ።

እንግዳሽት (መምህር)

መምህር እንግዳሽት በጎጃም ክፍለ ሀገር ዲማ ጊዮርጊስ ተወለዱ ። በዚያው በተወለዱበት ገዳም ተምረው የሀዲስ የሊቅና የቅኔ መምህር ለመሆን በቅተዋል ።

መምህር እንግዳሽት በቅኔ ሙያቸው እጅግ የተመሰገኑ ከመሆናቸውም በላይ የቅኔ ዘረፋና ነጠቃ ሰጦታ እንደነበራቸው ይነገራል ። ቅኔም ሆነ የመፃሕፍት ትርጓሜ በሚያስተምሩ ጊዜ ለደቀ መዝሙሮቻቸው ምስጢሩን አብራርተው ያስተምሩ ነበር ይባላል ።

መምህር እንግዳሽት የዲሞክራሲ ጊዮርጊስን ገዳም መጀመሪያ በግብዝና ቀጥሎም በመምህርነት ሲያስተዳድሩ ኖረው ጥቅምት 25 በ1923 አ.ም. አርፈዋል ።

እንግዳ ደስታ (አለቃ)

አለቃ እንግዳ ደስታ በጎንደር ከተማ በአፄ ቴዎድሮስ ዘመን መንግስት ተወለዱ ። ንባብና ዜማ በጎንደር ከተማ ከተማሩ በዋሁላ ወደ ጎጃም ሄደው በዲሞክራሲ ቅኔ ከመምህር ተጠምቆ ተማሩ ። ቁም ፅህፈትና ቅኔ አዋቂ ነበሩ ። አለቃ እንግዳ ደርቡሽ ጎንደርን በወረረ ጊዜ ወደእንግሊዝ አገር ሄደው እንግሊዝኛ ተምረው አስተርጓሚ ሆነዋል ።

አለቃ እንግዳ ደስታ እንግዳ ዳንኤል ተብለው ይጠሩ ነበር ። በእንግሊዝ አገር 24 አመት ከኖሩ በሁዋላ ወዳገራቸው ተመልሰው በጎንደር ክፍለ ሀገር መጀመሪያ ፋሲለደስን በሁዋላ አጣጣሚ ቅዱስ ሚካኤልን በአለቅነት አስተዳድረዋል ።

አለቃ እንግዳ በ1914 አ.ም. በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ተቀጥረው መፃሕፍትን ከእንግሊዝኛ ወደአማርኛ ከአማርኛ ወደ እንግሊዝኛ በመተርጎም ሲያገለግሉ ኖረው በ1934 አ.ም. አርፈዋል ።

እንግዳ ወርቅ ሀይሉ (አለቃ)

አለቃ እንግዳ ወርቅ ሀይሉ በጎንደር ከተማ በዘመን መላክንት ተወለዱ ። በተወለዱበት ከተማ ተምረው የሀዲስና የቅኔ ባለሙያ ለመሆን ችለዋል ።

አለቃ እንግዳ ወርቅ ሀይሉ መጀመሪያ ጎንደር ኤዎስጣቴዎስን ፣ ሁዋላም ጎንደር መድሀኔ አለምን አለቅነት ተሾመው ሲያገለግሉ በ1906 አ.ም. ሀምሌ 12 ቀን አርፈዋል ።

ከብቴ (አቃቤ ሰአት)

አቃቤ ሰአት ከብቴ የታወቁት የጎንደር ሊቃውንት የመምህር ኤስድሮስና የመምህር መልክ ጌዴቆ ደቀ መዝሙር ነበሩ ። የአራቱ ጉባኤ (ብሉይ ፣ ሀዲስ ፣ መጽሀፈ ሊቃውንትና መፅሀፈ መነኮሳት)ና የአቡሻህር ሊቅ ናቸው ። ከዚህም ጋር በፀዋትወ ዜማና በቅኔ እውቀታቸው እጅግ ተመስግነውበታል ።

እኒህ ሊቅ በጎንደር ከተማ በደብረ ምጥማቅና በግምጃ ቤት ማርያም ተቀምጠው እያስተማሩ አያሌ ደቀ መዛሙርትን አፍርተዋል ። የታወቁት ሊቅ አለቃ ወልደ አብም የእርሳቸው ደቀ መዝሙር እንደሆኑ ይነገራል ። በተጨማሪም እኒህ ሊቅ አቃቤ ሰአት (ሰአት ጠባቂ በዚህ ጊዜ ውጤት በዚህ ጊዜ ግቡ የሚል የአፄ ዳኛ) ሆነው አገልግለዋል ። የአቃቤ ሰአት ከብቴ የመምህርነትና የሹመት ዘመን ከመኖሩ መንግስት ተክለ ሃይማኖት እስከ ፈፃሚ መንግስት ተክለ ጊዮርጊስ ዘመን መንግስት ነበር ይባላል ።

ካሳ (ቄሰ ገበዝ)

ቄሰ ገበዝ ካሳ በጎጃም ክ/ሀገር በይልማናና በደንባ አውራጃ በጎንጅ ቴዎድሮስ ደብረ ተወልደዋል ። በዚህ በተወለዱበት ደብረ ከነበሩ ሊቃውንት ተምረው የተመሰገኑ የብሉይና የቅኔ መምህር ሆነው ተመርቀዋል ።

ቄሰ ገበዝ ካሳ ከአፄ የሀንስ እስከ ንግስት ዘውዲቲ ዘመን መንግስት የጎንጅ ቴዎድሮስ የብሉይና የቅኔ መምህር ሆነው አያሌ ደቀ መዛሙርትን አስተምረው በመምህርነት መርቀዋል ።

በተጨማሪም የደብሩ ቄሰ ገበዝ ሆነው አገልግለዋል ። ቄሰ ገበዝ ካሳ ከቅኔያቸው ክብደት የተነሳ እቡድ የሚባል ቅፅል እንደተሰጣቸው ይተረካል ።

ክፍለ የሀገን

ታላቁ ሊቅ ክፍለ የሀገን መጀመሪያ በጎጃም ክፍለ ሀገር በመተከል አውራጃ ውስጥ በሚገኘው በጋሾላ ገዳም ተምረዋል ። ቀጥሎም በጎንደር ከተማ አራቱን ጉባኤ ፣ ቅኔና ዜማ አጥንተዋል ።

ክፍለ የሀገን ትምህርታቸውን ካጠናቀቁ በሁዋላ አራቱን ጉባኤና ቅኔ እያስተማሩ በተማሩበት ከተማ በጎንደር ደብረ ብርሃን ስላሴ ብዙ ዘመን ኖረዋል ። እኒህ ሊቅ ብዙ ሊቃውንትን በትምህርት ወልደዋል ። የመምህርነት ዘመናቸውም ከአድያም ሰገድ ሊያሱ እስከ አፄ በካፋ ዘመን መንግስት መጨረሻ እንደነበር ይተረካል ። ክፍለ የሀገን በቅኔያቸው እጅግ ከተመሰገኑት ሊቃውንት አንዱ ናቸው ።

ወልደ ማርያም ሀብቴ (አለቃ)

አለቃ ወልደ ማርያም ሀብቴ በሸዋ ክፍለ ሀገር በደብረ ሲና አውራጃ በሾተል አምባ በአታ ሰኔ 21 ቀን በ1879 አ.ም. ተወልደዋል ።

በሸዋ በወሎና በጎንደር ክፍላተ ሀገር ከነበሩ መምህራን ፀዋት ወ ዜማና ቅኔ ተምረው የዝማሬ መዋሰላትና የአቋቋም መምህር ለመሆን በቅተዋል ።

አለቃ ወልደ ማርያም ሀብቴ በሸዋ ክፍለ ሀገር በመናገሻ ማርቆስ ተቀምጠው ዝማሬ ፣ መዋሰላትና አቋቋም እየነገሩ በግብዝናና በልቅና ደብሩን ሰላሳ አንድ አመት አስተዳድረዋል ።

ወልደ የሀገን (መልአከ ብርሃን)

መልአከ ብርሃን ወልደ የሀገን በሸዋ ክፍለ ሀገር ተወለዱ ። በጎጃም ክፍለ ሀገር በዲማ ጊዮርጊስ ገዳም ከአለቃ ተክለ ዕዮን ቅኔ ከመምህር ገብረ ህይወት የመፃህፍት ትርጓሜ ተማሩ ። ወደሸዋም ተመልሰው ከአለቃ ገብረ ኢየሱስ የመፃህፍተ ሊቃውንትን ትርጓሜ አጥንተዋል ።

መልአከ ብርሃን ወልደ የሀገን የመፃህፍትን ትርጓሜ አስተምረው እያሌ ደቀ መዛሙርትን አፍርተዋል ። ከደቀ መዛሙርታቸውም መካከል ሊቁ ገብረ ክርስቶስ አንዱ ናቸው ። በአፄ ምኒልክ ዘመን መንግስት ፍትህ ነገስት እውጭ ሆነው አገልግለዋል ።

ወልደ ገብርኤል (ራስ)

ራስ ወልደ ገብርኤል በትግራይ ክፍለ ሀገር በአጋሚ አውራጃ የተወለዱ የደጃች ሰባጋዲስ ልጅ ናቸው ። በራስ ስሉል ሚካኤል ቤት አድገዋል ። በዚህ ጊዜ ቅኔ ከነአግባቡና የመፃህፍተ ሊቃውንትን ትርጓሜ ተምረዋል ። ራስ ወልደ ገብርኤል የተመሰገኑ ቅኔ አዋቂ ነበሩ ።

ወልደ ጊዮርጊስ (አለቃ)

አለቃ ወልደ ጊዮርጊስ በሸዋ ክፍለ ሀገር ተወለዱ ። በጎንደር ርና በጎጃም አድባራት ከነበሩ ሊቃውንት ተምረዋል ። በጎንደር ተክለ ሃይማኖት ዘመን በጎጃም ክፍለ ሀገር የገወራ ቁስቋምን በአለቅነት እያስተዳደሩ የመፃህፍተ ሊቃውንትን ትርጓሜ ያስተምሩ ነበር ። በብዙዎች በጎጃም አድባራት ሪም ተተክለው ስማቸው ሸዌ ወልደ ጊዮርጊስ እየተባለ ተፅፏል ።

አለቃ ወልደ ጊዮርጊስ ንጉስ ተክለ ሃይማኖት ከሞቱ በሁዋላ አዲስ አበባ የእራዳ ጊዮርጊስ አለቃ ሆነው በማስተዳደር ላይ እንዳሉ በ1899 አ.ም. አርፈዋል ።

ወልደ ጊ. ሀ. ማርያም (መምህር)

መምህር ወልደ ጊዮርጊስ ሀ. ማርያም ሸዋ በተገለጹትና ቡልጋ አውራጃ ሚጣቅ አማኑኤል ወረዳ ድዋይ ሚካኤል በ1848 አ.ም. ተወለዱ ። በሚጣቅ አማኑኤል ደብር ግብረ ዲቄና ተምረው ሲያገለግሉ ከቆዩ በሁዋላ በጎንደር ከመምህር ወልደ አብ ወልደ ሚካኤል ሀዲስ አጥንተዋል ።

ከዚህ በሁዋላ ወደሸዋ ተመልሰው በሚጣቅ አማኑኤል ደብር ማስተማር ጀምረዋል ። ወደአዲስ አበባም መጥተው በእንጦጦ ራጉኤል ደብር ሀዲስ እያስተማሩ ኖሩ ። ከዚያም ወደመናገሻ ቅዱስ ጊዮርጊስ ተዛውረው የማስተማር ስራቸውን ቀጥለዋል ። ከደቀ መዛሙር ታቸውም መካከል አንዱ ብሉቴን ጌታ ህሩይ ወ. ስላሴ ነበሩ ።

መምህር ወልደ ጊዮርጊስ ሀ. ማርያም ከጉባኤ ሳይለዩ በ1931 አ.ም. ወደ ደብረ ሊባኖስ ሄደው መአረገ ምንኩስና ተቀብለው ሲኖሩ በ90 አመታቸው መስከረም 29 ቀን በ1939 አ.ም. አርፈዋል ።

ወርቅ አገኘሁ ተክሌ (አለቃ)

አለቃ ወርቅአገኘሁ ተክሌ በሸዋ ክፍለ ሀገር ወግዳ ወራና ፈንጣጣ በምትባል ቦታ በ1873 አ.ም. ተወለዱ ። በሸዋ ክፍለ ገር አድባራትና ገዳማት ከነበሩ መምህራን ቅኔ ተምረው በመምህርነት ተመርቀዋል ። ከዚህ በሁዋላ አለቃ ወርቅ አገኘሁ በአባታቸው ወንበር ተተክተው በማስተማር ከጉባኤ ሳይለዩ ኖረው በተወለዱ በ86 አመታቸው ታህሳስ 19 ቀን በ1959 አ.ም. አረፉ ።

ውብሸት (ቄስ ገበዝ)

ቄስ ገበዝ ውብሸት በጎጃም ክፍለ ሀገር በብቸና አውራጃ በብቸና ጊዮርጊስ ደብር ተወለዱ ። በትውልድ ቦታቸው ንባብና ፀዋት ዜማ ተማሩ ። ከዚያም በዲማ ጊዮርጊስ ገዳም ከነበሩት መምህር ተጠምቆ ብሉይና ቅኔ ተምረው በመምህርነት ተመርቀዋል ። እንዲሁም በዚሁ ገዳም የፍትህ ነገስትን ትርጓሜ አጥንተዋል ።

እኒህ ሊቅ በብቸና ጊዮርጊስ ደብር ብሉይ ፍትህ ነገስትና ቅኔ እያስተማሩ ብዙ ደቀ መዛሙርትን አፍርተዋል ። በተለይም እጅግ የሚመሰገኑበት የቅኔ ሙያቸው ብዙ ፍሬ አስገኝተዋል ። በተጨማሪም በቄስ ገበዝነት ደብረን ለረጅም አመታት አገልግለዋል ።

መምህር ውብሸት ከማስተማር ስራቸው ሳይለዩ ኖረው ጥቅምት 13 ቀን በ1942 አ.ም. አርፈው ባገለገሉበት ደብር በብቸና ጊዮርጊስ ተቀብረዋል ።

ዘገዩ (ሊቀ ሀሩያን)

ሊቀ ሀሩያን ዘገዩ በጎጃም ክፍለ ሀገር በባሶ ሊባስ ወረዳ በየውሽ ቅዱስ ሚካኤል ደብር ከአባታቸው ከአቶ ገብረ ስላሴ ሀይሉና ከእናታቸው ከወ ሮውዲቱ ሀይሉ በ1864 አ.ም. ተወለዱ ።

በተወለዱበት ክፍለ ሀገር በሚገኘው ደብር በጎንጅ ቴዎድሮስ መጻሕፍት ቅኔና አገባብ ተምረዋል ። የግእዝን ሰዋስው እካሄድ በቅያቸው የተረጎሙ ተመራማሪና ቅኔ ፈጣሪ ሊቅ ነበሩ ። የዋድላንም አገባብና እርባ ቅምር ከሚጫው ሊቅ ከማእበል ወልደ ሀይወት አጥንተዋል ።

እኒህ ሊቅ በጎጃም ክ ሀገር በደብረ መዊእ ገዳም ለረጅም አመታት ቅኔ ከነአገባቡ በማስተማር ብዙ ደቀ መዛሙርትን አፍርተዋል ። ከቀደ መዛሙርታቸውም አንዱ አለቃ ቃለ ማእከቅ የመናገሻ ማርያም የቅኔ መምህር ናቸው ።

ሊቀ ሀሩያን ዘገየ ገብረ ሰላሴ ለብዙ ዘመናት በትጋትና በቅንነት ሲያስተምሩ ኖረው በ1932 አ.ም. አርፈዋል ። (ታሪኩ የልጅ ልጃቸው መሪኔታ በላይ መኮንን ካቀረቡት በምህጻር የቀረበ ነው።)

ዠማነህ (ደብተራ)

ደብተራ ዠማነህ በሸዋ ክፍለ ሀገር ተወልደዋል ። በአዲስ አበባ ከተማ አራዳ ጊዮርጊስ ሲተክል ጆምሮ በደብተርነት ሲያገገሉ ኖረዋል ። ደብተራ ዠማነህ ጥሩ ቅኔ አዋቂ ነበሩ ።

ይትባረክ ቂርቆስ (መሪኔታ)

መሪኔታ ይትባረክ ቂርቆስ በጎጃም ክፍለ ሀገር በብቸና አውራጃ በደብረ ፅሙና ተወልደዋል ። በተወለዱበት በደብረ ፅሙናና በዲማ ጊዮርጊስ ገዳም ተምረው በድገትና በቅኔ መምህርነት ተመርቀዋል። ከዚህም ሌላ መርሀ እውር፣ ቀመረ አረብ (ባህረ ሀሳብ) አዋቂ ነበሩ ። እኒህ ሊቅ መሪኔታ ያሬድ ቂርቆስም እየተባለ ይጠራሉ

መሪኔታ ይትባረክ ቂርቆስ ትምህርታቸውን ካጠናቀቁ በሁዋላ ጎጃም በደብረ ፅሙና በወይባ ደብርና በእነብሴ፣ ወሎ በአማራ ሳይንት፣ ሸዋ በአራተ ማርያም ደብር ቅኔ አስተምረዋል ። ከዚያም በሁዋላ እንደገና ወደ ተወለዱበት ደብረ ፅሙና ተመልሰው በማስተማር ላይ እንዳሉ በ1946 አ.ም. አርፈዋል ።

ደለለ (መሪኔታ)

መሪኔታ ደለለ በጎጃም ክፍለ ሀገር ዋሽራ ማርያም ተወለዱ ። ከስመ ጥሩው መምህር ተክሌ ዘዋሽራ ቅኔ ከነአገባቡና ከነእርባ ቅምሩ ተምረዋል ። የመምህራቸውን ወንበር ተረክበው ሲያስተምሩ አያሌ ደቀ መዛሙርትን አውጥተዋል ። መሪኔታ ደለለ ፍሬያማ የሆነ የማስተማር ስራቸውን በማከናወን ላይ አርፈው ተምረው ባስተማሩበት ዋሽራ ማርያም ተቀብረዋል ።

ደመረ (ግራኔታ)

ግራ ኔታ ደመረ ትውልዳቸው በሸዋ ክፍለ ሀገር ነው ። በአዲስ አበባ ከተማ በአራዳ ጊዮርጊስ ደብር ቅኔ ሲያስተምሩ ኖረው አርፈዋል ።

ደስታ (አለቃ)

ጋይንቴ ደስታ ትውልዳቸው በጎንደር ክፍለ ሀገር ጋይንት ነው ። የብሉይና የቅኔ መምህር ነበሩ ። ይህንን ሙያቸውን እያስተማሩ በሀረር ከተማ ይኖሩ እንደነበር ይነገራል ። ጋይንቴ ደስታ በቅኔ ሙያቸው እጅግ የተመሰገኑ ናቸው ።

ድንቄ (አለቃ)

አለቃ ድንቄ በሸዋ ክ/ሀገር በተጉለትና ቡልጋ አውራጃ በጅሩና ወግዳ ወረዳ ሶምሳ በሚባል ቦታ ተወለዱ ።

የንባብ ትምህርትና ሙዝሙራ ዳዊትን ከፈፀሙ በሁዋላ ተጉለት ሄደው ተጉለቴ ዜማ፣ ቅኔ ሰላሴ ከአለቃ ዘዮሀንበ፣ ሀዲስ ካለቃ ሀሩይ ተምረዋል ። የብሉይትንም ትርጓሜ ዘልቀውታል ።

አለቃ ደንቁ የቅኔ ሙያቸውን ካስፋፉ በሁዋላ ተባሉ ዘርግተው እያስተማሩ ብዙ ደቀ መዛሙርትን አውጥተዋል = ከ1898 አ.ም. ጀምሮ በእንጦጦ ራጉኤል ደብር ቅኔ እያስተማሩ ናረዋል =

አለቃ ደንቁ በእንጦጦ ራጉኤል ደብር መጀመሪያ ርእሰ ደብር በሁዋላም ሊቀ ጠበብት ሆነው አገልግለዋል = በመጨረሻም የመን በረ ብርሃን ወጨጫ ማርያም አለቃ ሆነው በመረገትነትም እያገለገሉ ሳለ ታህሳስ 26 ቀን በ1934 አ.ም. አርፈው በዚሁ ደብር ተቀብረዋል =

ደንቆ ማርቆስ

ደንቆ ማርቆስ በጎንደር ከ ሀገር ተወለዱ = መጀመሪያ በጎንደር ከተማ ደብረ ብርሃን ስላሴ አራቱን ተባሌያት ባህረ ሀሳብና ቅኔ ያስተምሩ ነበር ይባላል = በዚሁም ላይ በጎንደር የደብረ ብርሃን ስላሴ አለቃ ሆነው አገልግለዋል = ታላቁ ሊቅ ክፍለ የሆነው ከእርሳቸው እንደተማሩ ይነገራል =

ገብረ መስቀል (መምህር)

መምህር ገብረ መስቀል በትግራይ ከ ሀገር በእንደርታ አውራጃ በደብረ ገሊላ ተወለዱ = በተንቤን ውስጥ እንደ ማርያም ቆራር በተባለው ገዳም እየተማሩ አድገዋል = በጎጃምና በዋድላ ደላጎታ እየተዘዋወሩ ከሊቃውንቱ ቅኔና አገባብ ተምረው በመምህርነት ተመርተዋል =

መምህር ገብረ መስቀል በትግራይ ክፍለ ሀገር ቤተ የሆነን ፀተባሰው ደብር ለብዙ ለመታት ቅኔ በግስተግር አያሌ ደቀ መሃሙርትን ካበረከቱ ፀሁዋላ በ1935 አ.ም. አርፈዋል =

ገብረ መድሀን (አለቃ)

አለቃ ገብረ መድሀን የትግራይ ክፍለ ሀገር ተወላጅ ናቸው = በዚያው በትግራይ ንባብና ዜግ ካጠኑ በሁዋላ በጎንደር ክፍለ ሀገር አቋቋም በጎጃም ክፍለ ሀገር ቅኔ ተምረው በመምህርነት ተመርተዋል = ተገሱም ከወልደ አብ ወልደ ጊካኤል ደቀ መሃሙር ከቡልጌ አለቃ ወልደ አግኑኤል ሀዲሱን አጥንተዋል = ከዚያም ከግንግራ ሙሉ ወልደ ሰላሴ የመገህናት ሊቃውንትን ትርጓሜ ተሰለዋል =

አለቃ ገብረ መድሀን ትምህርታቸውን ጨርሰው ደብረ ሊባኖስ ተተምጠው ሲያስተምሩ ተመርጠው መጀመሪያ ደብረ ብርሃን ስላሴን፣ በሁዋላም አራዳ ጊዮርጊስን አለቅነት ተሾመዋል = በሀረርጊ ክፍለ ሀገርም መጀመሪያ አደረ ጢቆ ስላሴን፣ በሁዋላም የአበባትን ገዳም እንደገና አትንተው አስተዳደረዋል =

አለቃ ገብረ መድሀን የአስተዳደርና የግስተግር ስራቸውን ሳያደርጉ መስከረም 4 ቀን በ1918 አ.ም. አርፈው በአበባት ገዳም ተቀብረዋል =

ገብረ መድሀን (ግራጌታ)

ግራጌታ ገብረ መድሀን ትውልዳቸው በሸዋ ከ/ሀገር ነው = የንባብና የዜግ ትምህርታቸውን በትውልድ ስፍራቸው ካጠናቀቁ በሁዋላ ወደ ጎጃም ተሻግረው በዲግ ጊዮርጊስ ገዳም ቅኔ ከአለቃ ተክል ዕዮን ተምረዋል =

ግራጌታ ገብረ መድሀን በአዲስ አበባ መንበረ ፀባላት ቅድስት ስላሴ ሲተክል ጀምሮ የደብሩ የቅኔ መምህር ሆነው ተሾመው ለብዙ ለመታት ሲያገለገሉ ዛቆዩ በሁዋላ አርፈዋል =

ገብረ ሥላሴ ክንፉ (መምህር)

መምህር ገብረ ሥላሴ ክንፉ ትውልዳቸው በወለጋ ክፍለ ሀገር ነው። ቅኔና መፅሀፈ ሊቃውንት በጎጃም ክፍለ ሀገር በየገወራ ግርያም ደብር ከአለቃ ሸዩ ወልደ ጊዮርጊስ፣ ብሉይና ቅኔ በደብረ ግር ቆስ ከመምህር ሰረገላ ብርሃን፣ አገባብና እርባ ቅምር በደብረ ገነት ኤልያስ ከሊቀ ጠበብት አይቸህ፣ የመፃሕፍተ ሊቃውንትን ትርጓሜ በደንበሜ ሚካኤል ከመልአክ ሰላም ገብረ ግርያም (ቡረ ገብረ ግርያም) ተምረዋል። በተጨማሪም የፀዋት ዜግና የህዲስ መምህር ሆነው ተመርቀዋል።

መምህር ገብረ ሥላሴ ትምህርታቸውን ካጠናቀቁ በሁዋላ እየተግሩ ባደጉበት በየገወራ ግርያም ደብር ሀዲስና ቅኔ ግስተግር ጀመሩ። ከዚህም በሁዋላ በደብረ ገነት ኤልያስ ተቀምጠው ቅኔ ከነ አገባቡ፣ ብሉይ ሀዲስና ፍትህ ነገስት እያስተማሩ ብዙ መምህራንን መርቀው ሸመዋል።

መምህር ገብረ ሥላሴ በቅኔያቸው ከሚደነቁት ሊቃውንት አንዱ ናቸው። እኒህ ሊቅ ከግስተግርና ምስጢረ መፃሕፍትን ከመመርመር ሳይለዩ በ1938 አ.ም. አርፈው በደብረ ገነት ኤልያስ ቤተ ክርስቲያን ተቀብረዋል።

ገብረ ሥላሴ (ንቡረ እድ)

ንቡረ እድ ገብረ ሥላሴ በሸዋ ክፍለ ሀገር በደብረ ብርሃን ከተማ በ1837 አ.ም. ተወለደዋል። በአንኮበር ከተማ ዜግና ቅኔ እየተግሩ አድገዋል።

ንቡረ እድ ገብረ ሥላሴ ከ1860 አ.ም. ጀምሮ ፀሀፊ ትእዛዝ ሆነው ሰርተዋል። በ1900 አ.ም. በእትዮጵያ የመጀመሪያው የፅሀፊት

ሚኒስቴር ሆነው ተሾመዋል። እንጦጦ ራጉኤል ሲተክል ጀምሮ እስ ተጻጻሪ ሆነው አገልግለዋል። በ1920 አ.ም. የአዲስ አለም ግርያም ንቡረ እድ ሆነዋል።

ንቡረ እድ ገብረ ሥላሴ ጠቃሚ የሆነ አገልግሎታቸውን ሲያበረከቱ ናረው በ1905 አ.ም. ጥቅምት 27 ቀን አርፈው በደብረ ሀይል እንጦጦ ራጉኤል ተቀብረዋል።

ገብረ ዋህድ ሀሼ (አለቃ)

አለቃ ገብረ ዋህድ ሀሼ በትግራይ ክፍለ ሀገር በእንደርታ አውራጃ ገርአልታ ልዩ ስሙ አባ ሰላማ በተባለ ቦታ ተወለዱ። ቅኔ፣ ዜግና ትርጓሜ መፃሕፍት አዋቂ ነበሩ።

አለቃ ገብረ ዋህድ በቤተ ክህነት የሊቃውንት ጉባኤ አባል ሆነው ሲሰሩ ቆይተው ታህሳስ 4 ቀን በ1961 አ.ም. አርፈው በአዲስ አበባ በመካነ ህይወት ገብረ መንፈስ ቅዱስ ቤተ ክርስቲያን ተቀብረዋል።

ጎሹ አራት አይና

አራት አይና ጎሹ በጎጃም ክ/ሀገር ተወለዱ። በታወቀው ደብር ሞግ ጊዮርጊስ ተምረው የአራቱ ጉባኤ መምህር ሆነው ተመርቀዋል። አራቱን ጉባኤ ያጠናቀቁ ሊቅ በመሆናቸው «አራት አይና» የሚል ቅፅል ተሰጥቷቸዋል።

አራት አይና ጎሹ በተማሩበት ደብር ጉባኤ ዘርግተው አለ ቅነቱንም ደርበው የታወቁ ሊቃውንት እንመምህር ሰው አገኘሁን፣ እነአለቃ ገብረ ኤልያስን፣ እንመምህር ፀበሉን፣ እነአለቃ ተክለ ፅዮንን፣ እነአለቃ ስነ ጊዮርጊስን፣ እን መምህር ክፍለ ጊዮር ጊስንና ሌሎችንም ብዙ ሊቃውንት አስተምረው የብሉያት ትርጓሜ መምህር አድርገው መርቀዋል።

አራት አይና ጎሹ በዘመናቸው እጅግ የታወቁና የተመሰገኑ የትርጓሜ መግህፍትና የቅኔ ሊቅ ነበሩ ። እኒህ ሊቅ ከሚወዱት ጉባኤ ሳይለዩ ጥር 29 ቀን በ1861 ዓ.ም. አርፈው የውሽ ሚካኤል በተባለው ደብር ተቀብረዋል ።

ጥበቡ ገሚ (መምህር)

አለቃ ጥበቡ ገሚ በሸዋ ክፍለ ሀገር በሰላሌ አውራጃ በጎህ ፅዮን ከተማ ሰኔ 10 ቀን በ1873 አ.ም ተወለዱ ።

ጎህ ፅዮን ከነበሩት ከአባ ገብረ ማርያም ዘንድ እስከ ገብረ ጳጳና ያለውን ትምህርት ተምረዋል ። ከዚያም ወደ ጎጃም ተሻ ገረው በዲማ ጊዮርጊስ ገዳም ቅኔ ከነአገባቡ ከመምህር ወልደ ጊዮርጊስ፣ የብሉይን ትርጓሜ ከመልአክ ገነት ክፍሌና ከመምህር ገብረ ኤልያስ በሞግና በደብረ ማርቆስ አድባራት ተምረው በመምህርነት ተመርቀዋል ። በወሎ ክፍለ ሀገር በላስታ በየጁና በሰቆጣ ከነበሩ ሊቃውንት የቅኔና የመግህፍት ትርጓሜ ትምህርት ሙያቸውን እደ ሳድለዋል ።

አለቃ ጥበቡ ገሚ በወሎና በሸዋ በሚገኙ ገዳማትና አድባራት አያሌ አመታት አስተምረው ብዙ የቅኔ መምህራንን መርቀው አውጥተዋል ።

እኒህ ሊቅ 37 ዓመታት ባስተማሩበት በሸዋ በሰላሌ አውራጃ በሚገኘው በሰፊ መድሃኔ አለም ደብር በተወለዱ በ91 አመታቸው አርፈው ሀምሌ 27 ቀን በ1964 አ.ም. ተቀብረዋል ። (ታሪኩ ለእርባ ቀን መታሰቢያቸው ከታተመው ፅሁፍ በምህጻር የቀረበ ነው ።)

ፈንታ ገብርየ (መልአክ ብርሃን)

መልአክ ብርሃን ፈንታ ገብርየ በጎጃም ክፍለ ሀገር በጎዛምን ወረዳ ዝገባ አቦ ተወልደዋል ። አባትና እናታቸው በልጅነታቸው

ስለሞቱባቸው ከፈደል እስከዳዊት ድጋም ያለውን በንጉስ ተክለ ሃይማት ግቢ ተማሩ ። ከዚያም ዜማ ቤት ገብተው ፀዋት ወይም፣ ቅኔ ከመምህር ሰረገላ ብርሃን፣ ብሉያቱን ከአለቃ ገብረ ኤልያስ፣ ሊቃውንቱን ከአለቃ ወልደ ጊዮርጊስ አጠኑ ። ፅሁፈት፣ ድጉሰት ስእል መሳልና ሀረግ መንደፍም ይችሉ ነበር ።

መልአክ ብርሃን ፈንታ ገብርየ በአለቅነት አጋምና ጊዮርጊስን መልአክ ብርሃን ሆነው ብቸና ጊዮርጊስን አስተዳድረዋል ።

እኒህ ሊቅ ሚያዝያ 27 ቀን በ1935 አ.ም. አርፈው በደብረ ማርቆስ ቤተ ክርስቲያን ተቀብረዋል ።

ፈንቱ (መሪጌታ)

መሪጌታ ፈንቱ ዋሴ ትውልዳቸው በጎጃም ክፍለ ሀገር በዋሸራ ማርያም ገዳም ነው ። ከታላቁ ሊቅ ከመምህር ተክሌ ዘዋሸራ የቅኔ ትምህርታቸውን ካጠናቀቁ በሁዋላ ወደአቸፈር ሄደው ከመምህር ገሰሰ የጎዳና ቅኔ እውቀታቸውን አደላድለዋል ።

መሪጌታ ፈንቱ ተወልደው በተማሩበት በዋሸራ ማርያም ገዳም አስተምረው ብዙ የቅኔ መምህራንን መርቀው ሾመዋል ። እኒህ አረጋግ ምህር ከጉባኤ ሳይለዩ ለብዙ ዘመናት ከኖሩ በሁዋላ ሀምሌ 25 ቀን በ1955 አ.ም. በ71 አመታቸው አርፈው በዚያው በዋሸራ ማርያም ተቀብረዋል ።

ባለቅኔዎቹ

በፊደል ተራ

(የቅኔዎቻቸው ቁጥሮች ከሰዎቻቸው ጋር ሰፍረዋል ። ከሰማቸው በፊት የኮከብ ምልክት የተደረገባቸው የህይወት ታሪካቸው ባጭሩ ተፅፎላቸዋል) ።

ተ. ቁ.

ሙሉ ስም

- *1 ሀይለ ስላሴ (መልአክ ሀይል) : 284 : 216
- *2 ሀይሉ (አጋፋሪ) : 139
- 3 ሀይሉ (ዘመቀሌ) : 268
- 4 ሀይሌ (አለቃ) : 283
- 5 ሀይመት (ወይዘሮ) : 250
- 6 ሀሩይ (አለቃ) : 273 : 299
- *7 ለማ ሀይሉ (አለቃ) : 73 : 88 : 128 : 333 : 335
- 8 ልሳነ ወርቅ (አለቃ) : 313
- *9 መርሻ (መጋቢ : ዘዲማ ጊዮርጊስ) : 79 : 265
- *10 መርአዊ (አለቃ : ዘተንታ) : 120
- 11 መንግስቱ (መሪጌታ) : 85 : 87 : 184
- *12 መኮንን ሰሎሞን (አለቃ) : 75
- 13 ምስራቅ (አለቃ : ዘኤልሻማ) : 65
- 14 ምትኩ እውር (ዘደብረ ወርቅ) : 181
- 15 ምትኩ (መጋቢ) : 108
- 16 ምንደስይል (ደብተራ) : 143 : 219
- 17 ሲኖዳ (ፀሀፌ ትእዛዝ : ዘጎንደር) : 249
- 18 ሳህሌ ወልደ ተክሌ (አለቃ) : 228
- *19 ስመኝ (መሪጌታ : ዘጠላዘም) : 37 : 58 : 60

- *20 ቀስሙ (መምህር : ዘዋሸራ) : 196
- 21 ቋያ (አባ : ዘአዘዞ) : 317
- 22 በትረ ጊዮርጊስ (እጩጌ) : 276
- *23 በዛብሀ ወንድም (አለቃ) :
38 : 162
- 24 ባቱኤል : 165
- 25 ተሰማ (አለቃ) : 91
- 26 ተሰፋ (አባ : ዘደብረ ሊባኖስ) : 144
- *27 ተክለ ሃይማኖት (ነጮ) : 309
- 28 ተክለ ሃይማኖት (አቤቶ) : 362 : 297
- 29 ተክለ ጊዮርጊስ : 83
- *30 ተክለ ፅዮን (አለቃ) : 95 : 131 : 158 : 175 : 192 : 217 :
238 : 240 : 243 : 266 : 269 : 316
- *31 ተክሌ (መምህር : ዘዋሸራ) 14 : 33 : 34 : 69 : 189 : 221 :
237 : 304
- 32 ተዋንዶ : 206
- *33 ተገኝ (መልአክ ፀሀይ) : 115
- 34 ቴዎድሮስ (መልአክ ፀሀይ) : 216
- 35 ንጉሴ ይመር (አለቃ : ዘዲማ) : 53 : 56
- 36 አለሙ (መጋቢ : ዘጎንጅ) : 62
- 37 አምደ ሚካኤል (አለቃ) : 51 : 224
- 38 አርአያ ወረታ (አቶ) : 211
- 39 አበበ (አለቃ : ዘሀመረ ኖህ ጎንደር) : 35
- 40 አበበ መሸሻ (መሪጌታ : ዘደብረ ወርቅ) : 137
- 41 አባተ (መሪጌታ) : 10
- 42 አብርሀ (አፈ ንቡረ እድ : ዘእክሱም) : 160
- *43 አካለ ወልድ (መምህር) : 198 : 314 : 319
- 44 አይቼሀ (መጋቢ : ዘደብረ ወርቅ) : 202 : 296
- *45 አድማሱ ጀንበሬ (መልአክ ብርሃን) : 1 : 9 : 12 : 13 : 54 :
97 : 118 : 119 : 130 : 115 : 138

- *46 አድማሱ (ንቡረ እድ) : 72 : 89 : 323
- *47 አፈ ወርቅ ዘውዴ (አለቃ) : 187 : 241 : 263 : 338
- 48 እስክንድር (አፄ) : 283
- *49 እንግዳሽት (መምህር : ዘዲማ) : 233 /ሀ
- *50 እንግዳ ጻንኤል (አለቃ) : 132 : 233
- *51 እንግዳ ወርቅ ሀይሉ (አለቃ) : 64 : 277
- *52 ከቡቴ (አቃቤ ሰላት) : 8 : 177 : 201 : 270
- 53 ኪዳነ ወልድ (አለቃ) : 318
- *54 ካሳ (ቄስ ገበዝ) : 321 : 334
- 55 ካሳ (መምህር) : 220
- *56 ክፍለ የሀገስ (ዘጎንደር) : 199 : 25 : 306
- 57 ወልደ ግርያም ሀብቴ (አለቃ) : 68
- 58 ወልደ ግርያም ጉታ (መምህር) : 48
- 59 ወልደ ግርያም (መምህር : ዘዲማ) : 109
- 60 ወልደ ሥላሴ (አለቃ) : 242
- 61 ወልደ ያሬድ (አለቃ) : 102
- *62 ወልደ የሀገስ (መልአክ ብርሃን) : 113
- *63 ወልደ ገብርኤል (ራስ) : 106 : 112 : 157
- *64 ወልደ ጊዮርጊስ (አለቃ ሸዬ) : 74
- *65 ወልደ ጊዮርጊስ (መምህር : ዘራጉኤል) : 5 : 227
- *66 ወርቅ አገኘሁ ተክሌ (አለቃ) : 187
- *67 ውበሸት (ቄስ ገበዝ : ዘብቸና ጊዮርጊስ) : 20 : 28 : 264 :
300 : 324 : 325
- 68 ዘወልዴ (አለቃ) : 303
- 69 ዘየሀገስ (አለቃ) : 117 : 121 : 136 : 235
- *70 ዘገየ (ሊቀ ሀሩዮን) 161 : 182
- *71 ዠማንሀ (ደብተራ : ዘጎንተ ፅጌ) : 11 : 133
- *72 ይትባረክ ቲርቆስ (መሪጌታ) : 20 : 59
- 73 ይኩኖ እምላክ (አቶ) : 101

- 74 ይግዛው (አለቃ ፡ ዘደብረ ወርቅ) ፡ 164
- *75 ዮፍታሄ ንጉሴ (ቀኝ ጌታ) ፡ 61
- *76 ደለለ (መሪጌታ ፡ ዘዋሸራ) ፡ 271
- 77 ደመረ (ግራጌታ ፡ ዘገነተ ፅጌ) ፡ 110
- 78 ደስታ (አለቃ ፡ ዘተድባበ ማርያም) 23 ፡ 92
- 79 ደስታ (መምህር ፡ ዘዋሸራ) ፡ 293
- *80 ደስታ (አለቃ) ፡ 294
- 81 ደቀ እስጢፋን ፡ 197
- 82 ዳኝ (አለቃ ፡ ዘራጉኤል) ፡ 103
- *83 ድንቄ (አለቃ) ፡ 285
- *84 ድንቆ ማርቆስ ፡ 205 ፡ 308 ፡ 311
- 85 ጀምበሬ (መሪጌታ) ፡ 41
- *86 ገብረ መስቀል (መምህር) ፡ 22
- 87 ገብረ መድሀን (መምህር) ፡ 153
- *88 ገብረ መድሀን (አለቃ ፡ ዘእሰቦት) ፡ 27 ፡ 207
- 89 ገብረ መድሀን (አለቃ ፡ ዘሌመን ሰላሌ) ፡ 111
- *90 ገብረ መድሀን (ግራጌታ) ፡ 57
- 91 ገብረ መድሀን (መምህር ፡ ዘማህደረ ማርያም) ፡ 326
- 92 ገብረ ሚካኤል እውር (ዘሰላሌ) ፡ 231
- 93 ገብረ ማርያም (ቄሰ ገበዝ) ፡ 248
- *94 ገብረ ስላሴ ክንፋ (መምህር ፡ ዘኤልያስ) ፡ 70 ፡ 86 ፡
105 ፡ 155 ፡ 163 ፡ 170 ፡ 281
- *95 ገብረ ስላሴ ፡ (ንቡረ እድ) 195
- 96 ገብረ ኢየሱስ (መምህር) ፡ 4
- *97 ገብረ ዋህድ ህሼ (አለቃ) ፡ 142
- 98 ገብረ ጊዮርጊስ (መምህር) ፡ 29
- 99 ገብረ ገድቅ (መሪጌታ ፡ ዘፍቺ ጊዮርጊስ) ፡ 24
- 100 ገብሬ (አለቃ ፡ ዘደብረ ሊባኖስ) ፡ 315
- 101 ገዝሙ (ደብተራ) ፡ 174

- 102 ጌቲ ገሞራው ፡ 151
- *103 ጎሹ አራት አይኖ ፡ 251
- 104 ጎበዜ (አለቃ) ፡ 307
- 105 ጥበቡ (መሪጌታ) ፡ 52
- *106 ጥበቡ ገሚ (መምህር) ፡ 141 ፡ 147
- 107 ጫልቲ ሀይሉ (አባ) ፡ 166
- *108 ፈንታ ገብርኖ (መልአክ ብርሃን) ፡ 6
- 109 ፈንታኖ (አለቃ) ፡ 127
- *110 ፈንቴ (መሪጌታ) ፡ 15

ከዚህ መጻሕፍት ቅርብ ዝምድና ያላቸው መጻሕፍታት ዝርዝር

መጻሕፍት ቅጂ ፡

ከግዳማ ጊታ ሀፍዶ ጠላይ ስላላ ፡ እዲስ አበባ 1918 ።

መጻሕፍት ቅጂ ፡ ዝከረ ሊቃውንት

ከግዳማ ጊታ ሀፍዶ ጠላይ ስላላ ፡ እዲስ አበባ 1963 ።

ገባብ ግድርን ግድርን ግድርን ፡ አላገደ ምስጢራት ፡

ከግዳማ ጊታ ሀፍዶ ጠላይ ስላላ ፡ እዲስ አበባ 1960 ።

የቀደምት ቅጂዎች ከነትርጓሜያቸው ፡

ከአለቃ ደቡብ አምላክ ገብረ ስላላ ፡ እዲስ አበባ 1959 ።

ገንታዊ የኢትዮጵያ ትምህርት ፡

ከአለቃ ስላላ ገብረ ስላላ ፡ እዲስ አበባ 1963 ።

መጻሕፍት ቅጂ ቅጂ ፡

ከግዳማ ጊታ ሀፍዶ ጠላይ ስላላ ፡ እዲስ አበባ 1959 ።

መጻሕፍት ሰነድ ፡

ከአለቃ ጊታ ፡ ምስጢራት 1889 ።